

Nr 1

Memorial med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse.

Bankoutskottet, som vid sitt första sammanträde denna dag emottagit den av fullmäktige i riksbanken, jämlikt föreskrift i 37 § lagen för Sveriges riksbank, till utskottet avgivna berättelsen om bankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1959, får härmed enligt gällande instruktion till riksdagen överlämna samma berättelse.

Stockholm den 15 januari 1960

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Fahlander, Schmidt, Strandler, Aspling, Nilsson, Yngve, och Palm;

från andra kammaren: herrar Andersson i Ronneby, Sköldin, Larsson i Julita, Persson i Appuna, Agerberg, Adamsson och Hamilton.

Till Riksdagens Bankoutskott.

Jämlikt föreskrift i 37 § lagen för Sveriges Riksbank får fullmäktige i riksbanken härmed till bankoutskottet avgiva berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1959.

Kreditpolitiken

Den konjunkturavmattning, som alltsedan hösten 1957 kännetecknat det internationella ekonomiska läget, började i Förenta staterna under våren 1958 och i vissa länder i Västeuropa under hösten samma år att avlösas av en uppgång på olika områden, som ytterligare accentuerades under 1959 och som efter hand nådde sådan styrka och omfattning, att man kunde tala om en allmän konjunkturuppgång.

På grund av bl. a. den starkt ökade produktionskapaciteten såväl i fråga om råvaror som färdigfabrikat, sänkta frakter och andra omständigheter, som verkat återhållande på priserna, har denna uppgång hittills kunnat ske vid en anmärkningsvärt stabil internationell prisnivå. Konjunkturen har hittills väsentligen varit en »mängdkonjunktur» men däremot icke någon »priskonjunktur».

Konjunkturuppgången synes vid en internationell jämförelse ha nått Sverige relativt sent. Ännu under första halvåret 1959 präglades betydande områden av en viss stagnation. Även om uppgången till en början kännetecknades av framträdande ojämnheter mellan olika näringsgrenar, spreds den successivt över praktiskt taget hela det ekonomiska fältet, så att även de näringar, som tidigare haft påtagliga svårigheter, mot årets slut befann sig i ett bättre läge än föregående år.

Exportens snabba stegring, som delvis möjliggjordes genom en viss lageravveckling, främst inom den träförädlade industrien, var av primär betydelse för den svenska konjunkturuppgången. Exportökningens snabbhet och intensitet torde åtminstone delvis ha betingats just av den svenska konjunkturuppgångens eftersläpning i förhållande till den internationella återhämtningen.

Bytesbalansen beräknas preliminärt för år 1959 ge ett överskott av 150 mkr, mot ett underskott för år 1958 av 280 mkr.

Det statliga utgiftsöverskottet och den kortfristiga finansieringen av detta samt även i någon mån valutareservens utveckling medförde under 1959 en expansion i accelererat tempo av bankernas och allmänhetens likviditet.

Kreditrestriktiva åtgärder för att eliminera eller avskärma riskerna för störningar av den samhällsekonomiska balansen måste väsentligen riktas mot affärsbankerna, men kan inte drivas längre än till en viss gräns, eftersom enbart sådana åtgärder inte kan hindra allmänheten från att lyfta sina i bankerna inestående tillgodohavanden och inte heller förebygga att dessa eventuellt tillföres en »grå» marknad vid sidan av den reguljära kreditmarknaden. Med hänsyn till den omfattning likviditetstillskotten för närvarande har och det förhållandet att de till större delen härrör ur den finanspolitiska utvecklingen, måste korrektivet mot dem i främsta rummet ligga i finanspolitiska åtgärder.

Målsättningen för riksbankens politik blev till en början att icke genom alltför restriktiva åtgärder försvåra läget för de näringsgrenar, som alljämt befann sig i ett labilt läge, eller bromsa en konjunkturuppgång, som framstod som önskvärd och syntes kunna äga rum utan risker.

Riksbanken begränsade sig därför under våren till att uppmärksamt följa utvecklingen på kreditmarknaden. Då kreditexpansionen emellertid fortsatte i sådant tempo, att allvarliga risker för en överexpansion kunde komma att aktualiseras längre fram, meddelade riksbanken i slutet av maj affärsbankerna, att åtgärder i syfte att begränsa en fortsatt ökning av utlåningen till allmänheten kunde komma att vidtagas.

De minimala för likviditetskvoter, som affärsbankerna rekommenderats iakttaga och som varit oförändrade sedan 1952, hade så småningom kommit att ligga under de av bankerna faktiskt redovisade kvoterna. Enligt 1952 års överenskommelse hade affärsbankerna indelats i fem grupper efter storleksordning med minimikvoter i en fallande skala från 33 % för de tre största bankerna till 15 % för de två minsta. Differenserna mellan faktiska och rekommenderade kvoter var i några fall betydande. Ojämnheter förelåg mellan olika banker, även sådana tillhörande samma likviditetsgrupp.

Det förslag till nya likviditetskvoter, som framlades av riksbanken vid ett sammanträde med affärsbankerna i juni 1959, syftade i princip till en viss anpassning av minimikvoterna till den faktiska likviditeten och att därmed reducera bankernas möjligheter att utnyttja överskottslikviditeten. Detta mål sökte förslaget uppnå dels genom en minskning av antalet grupper till tre, varvid samtidigt ytterligare tre banker uppflyttades i den högsta gruppen, dels genom en höjning av minimikvoterna till respektive 40, 30 och 20 %. Bankerna underrättades också om att, därest dessa åtgärder icke visade sig vara tillfyllest, riksbanken kunde se sig nödsakad att tillgripa ytterligare åtgärder. Vid ett sammanträde i juli 1959 togs riksbankens förslag ad notam av affärsbankerna och en kommuniké härom utsändes.

Vid sammanträden med affärsbankerna under hösten framhölls från riksbankens sida att den fortsatta ökningen av bankernas utlåning till allmänheten gav anledning till oro och att en ytterligare skärpning av restriktiviteten med hänsyn till konjunkturläget var nödvändig. Några förslag till nya likviditetskvoter framlades icke, men riksbanken meddelade att den ansåg sig kunna framlägga förslag härom med mycket kort övergångstid efter de förvarningar, som bankerna redan fått mottaga. På grund av vad bankerna sedermera vid sammanträden i november och december anförde rörande utlåningens beroende av ingångna kreditavtal m. m. har emellertid fram till årsskiftet några ytterligare åtgärder från riksbankens sida icke ansetts böra ifrågakomma.

Såväl riksbankens som övriga kreditinstituts annonserade räntesatser förblev oförändrade under året.

I det följande redogöres för utvecklingen under 1959 på penning- och obligationsmarknaderna samt för betalningsbalansen och riksbankens utrikesrörelse under 1959 och som bilaga överlämnas valutastyrelsens rapport till fullmäktige angående verksamheten under 1959.

Utvecklingen på penningmarknaden

Inlåningen i bankinstituten har under år 1959 visat en exceptionell utveckling med en stegring som ligger betydligt över vad som under något år tidigare förekommit. Såsom framgår av tabellen över deras rörelse åren 1950—59¹ har den samlade inlåningen stigit med över 4 miljarder kronor, och av detta belopp har ungefär 3 miljarder fallit på affärsbankerna.

Inlåningens omfattning kan för bankinstituten sammantagna sägas i huvudsak vara bestämd av deras totala kreditgivning. Inlåningens starka ökning under det förflutna året kan därför ses som ett resultat av den fortsatta starka kreditexpansion som ägt rum. Det framgår sålunda av tabell 1 att kreditinstitutens »totala kreditgivning» under 1959 ökat med ungefär samma belopp som inlåningen eller drygt 4 miljarder kronor. Ökningen fördelar sig med cirka 1,7 miljarder på lån mot värdepapper och med cirka 2,5 miljarder på »lån till allmänheten». I den förra gruppen ingår främst statslån men även lån mot hypoteksobligationer och i den senare bl. a. byggnadskreditiv och andra direkta lån till bostadsbyggandet, vidare lån till kommuner och krediter till jordbruket och näringslivet i övrigt.

Hos sparbankerna och postinstitutionerna har kreditgivningen under 1959 liksom tidigare varit koncentrerad på lån till allmänheten och inom

¹ När berättelsen utarbetats, har statistik avseende år 1959 i allmänhet inte funnits tillgänglig längre än till och med november. För att uppnå årsjämförelser har därför de här intagna tabellerna, därest icke annat angivits, baserats på tolv månadersförändringar beräknade per november respektive år. När i texten t. ex. talas om år 1959 avses sålunda förändringen under tolv månadersperioden fram till och med november samma år.

Tabell 1. Bankernas utlåning, värdepappersportfölj och inlåning 1950—59.

12-månadersförändringar per november respektive år. Bokförda värden i mkr

1. Utlåning till allmänheten							
Ultimo november	Riks-banken	Affärs-bankerna	84 spar-banker	Postspar-banken	Postgiro-kontoret	Central-kassor för jordbruks-kredit	Summa
1950	+ 95	+ 1 059	+ 387	+ 89	+ 27	+ 56	+ 1 713
1951	+ 44	+ 1 097	+ 226	+ 190	+ 198	+ 33	+ 1 788
1952	+ 66	— 319	+ 425	+ 392	+ 233	+ 47	+ 844
1953	+ 10	— 16	+ 450	+ 300	+ 44	+ 80	+ 868
1954	— 288	+ 1 259	+ 472	+ 160	— 1	+ 87	+ 1 689
1955	— 13	— 289	+ 369	+ 371	+ 87	+ 61	+ 586
1956	— 4	+ 108	+ 473	+ 82	+ 10	+ 34	+ 703
1957	— 10	+ 132	+ 603	+ 77	+ 23	+ 71	+ 896
1958	— 2	+ 775	+ 637	+ 104	+ 4	+ 83	+ 1 601
1959	—	+ 1 349	+ 714	+ 409	— 69	+ 76	+ 2 479
2. Skattkammарväxlar och svenska obligationer							
1950	+ 285	— 79	— 17	+ 8	+ 69	+ 1	+ 267
1951	— 372	+ 754	— 41	— 79	— 51	+ 2	+ 213
1952	— 71	— 7	+ 31	— 52	— 156	+ 10	— 245
1953	— 78	+ 1 480	+ 24	— 86	+ 123	+ 5	+ 1 468
1954	+ 365	— 219	+ 29	— 41	+ 13	+ 15	+ 162
1955	+ 544	— 55	+ 55	— 76	— 229	+ 8	+ 247
1956	+ 425	+ 252	+ 86	+ 94	— 21	+ 31	+ 867
1957	+ 158	+ 1 090	+ 72	+ 157	+ 232	+ 7	+ 1 716
1958	+ 111	+ 494	+ 86	+ 66	+ 125	— 4	+ 878
1959	+ 59	+ 1 522	+ 53	+ 27	+ 58	— 6	+ 1 713
3. Summa utlåning och värdepappersportfölj (»total kreditgivning»)							
1950	+ 380	+ 980	+ 370	+ 97	+ 96	+ 57	+ 1 980
1951	— 328	+ 1 851	+ 185	+ 111	+ 147	+ 35	+ 2 001
1952	— 5	— 326	+ 456	+ 340	+ 77	+ 57	+ 599
1953	— 68	+ 1 464	+ 474	+ 214	+ 167	+ 85	+ 2 336
1954	+ 77	+ 1 040	+ 501	+ 119	+ 12	+ 102	+ 1 851
1955	+ 531	— 344	+ 424	+ 295	— 142	+ 69	+ 833
1956	+ 421	+ 360	+ 559	+ 176	— 11	+ 65	+ 1 570
1957	+ 148	+ 1 222	+ 675	+ 234	+ 255	+ 78	+ 2 612
1958	+ 109	+ 1 269	+ 723	+ 170	+ 129	+ 79	+ 2 479
1959	+ 59	+ 2 871	+ 767	+ 436	— 11	+ 70	+ 4 192
4. Inlåning							
1950	+ 100	+ 680	+ 286	+ 73	+ 105	+ 42	+ 1 286
1951	— 105	+ 1 661	+ 256	+ 144	+ 153	+ 52	+ 2 161
1952	— 124	— 475	+ 469	+ 307	+ 145	+ 107	+ 429
1953	— 38	+ 1 652	+ 456	+ 204	+ 102	+ 62	+ 2 438
1954	— 105	+ 1 035	+ 441	+ 154	+ 103	+ 89	+ 1 717
1955	— 7	— 321	+ 448	+ 160	— 48	+ 77	+ 309
1956	+ 57	+ 507	+ 577	+ 210	+ 116	+ 76	+ 1 543
1957	+ 38	+ 1 056	+ 709	+ 270	+ 105	+ 85	+ 2 263
1958	+ 28	+ 1 318	+ 711	+ 270	+ 110	+ 51	+ 2 488
1959	+ 16	+ 3 001	+ 729	+ 271	— 66	+ 106	+ 4 057

Korrigerig har gjorts för de förändringar i bankstatistiken som inträdde när Inteckningsbanken upphörde i juni 1955.

Förändringarna i riksbankens värdepappersinnehav har salderats mot förändringarna på bundna konton för steriliserade statsmedel och på statliga myndigheters checkräkningar.

Som inlåning hos riksbanken har endast redovisats förändringar på andra konton än sådana som innehas av statliga myndigheter och banker, och som utlåning andra lån än sådana till banker.

denna grupp framförallt på bostadsfinansiering och kommunlån. Hos affärsbankerna å andra sidan har expansionen varit ungefär jämnt fördelad på egentlig utlåning och krediter mot värdepapper. Utlåningen till allmänheten har sålunda stigit med ca 1 350 mkr och krediter mot skattkammарväxlar och obligationer med något mera eller ca 1 520 mkr.

I lånen till allmänheten ingår som tidigare nämnts även krediter för bostadsbyggandet. För affärsbankernas del utgör ökningen av dessa under 1959 ca 100 mkr. Denna siffra utgör emellertid endast nettoökningen av de utestående krediterna till bostadssektorn, och den ger därmed närmast uttryck för den ökade eftersläpning i avlyftningarna av byggnadskreditiv som inträtt under det senaste året. Vid en bedömning av affärsbankernas totala insatser för bostadsfinansieringen under år 1959 måste hänsyn även tas till att avlyftningar av byggnadskreditiv genom hypoteksinstitutionernas och andras försorg förekommit. I tabell 2 har en uppdelning gjorts av affärsbankernas lån till allmänheten på bostadsbyggnadskrediter och övrig utlåning. Det framgår därav, att de från bostadssektorns sida ianspråktagna krediterna uppgått till ca 1 900 mkr under 1959 och att ca 1 800 mkr därav kunnat avlyftas och omsättas i långfristiga lån hos hypoteksinstitut, sparbanker, postinstitutioner m. fl. Tabellen visar också att såväl disponeringen som avlyftningen av bostadsbyggnadskrediterna hos affärsbankerna varit av betydligt större omfattning än tidigare. De disponerade krediterna har i jämförelse med 1958 stigit med ca 300 mkr och avlyftningarna med drygt 200 mkr. Siffrorna ger uttryck å ena sidan för den ökning som ägt rum i den totala bostadsbyggnadsvolymen och å den

Tabell 2. Affärsbankernas utlåning till bostadsbyggande och övriga ändamål.

Förändringar under 12-månadersperioder, mkr

	Bostadsbyggnadskrediter			Förändring i övrig utlåning
	Disponerade	Avlyftade	Förändring i utestående krediter	
Ställning ult. nov. 1953	—	—	873	9 027
Nov. 1953—nov. 1954	1 349	806	+ 543	+ 716
» 1954— » 1955	1 239	1 344	— 105	— 184
» 1955— » 1956	1 604	1 206	+ 398	— 290
» 1956— » 1957	1 601	1 536	+ 65	+ 67
» 1957— » 1958	1 621	1 596	+ 25	+ 750
» 1958— » 1959	1 914	1 811	+ 103	+ 1 246
Ställning ult. nov. 1959	—	—	1 902	11 096

andra för den skärpta prioritering till förmån för bostadsbyggandet som ägt rum under det senaste året via emissionskontrollen.

Till en del har avlyftningarna under 1959 åstadkommit av affärsbankerna själva genom att de i egen rörelse lagt om byggnadskreditiv till långfristiga lån. Det torde här röra sig om ett belopp av närmare 300 mkr, vilket sålunda ingår i den nyss berörda siffran för avlyftningarna under året. Såsom i det följande närmare beröres har även innehavet av bostadsobligationer ökat hos affärsbankerna.

Det ökade innehav av värdepapper inom banksystemet som tabell 1 visar betingas framför allt av det statliga upplåningsbehovet och sättet för dettas finansiering. Det kassamässiga underskottet på drift- och kapitalbudgeterna sådant detta registrerats i riksgäldskontorets bokföring uppgick sålunda under tolv månadersperioden t. o. m. november 1959 till cirka 1 350 mkr innebärande ungefär en fördubbling i jämförelse med motsvarande period 1958 och någon ökning också i jämförelse med det senast tillämdalupna budgetåret 1958/59 (tabell 3, rad b). Finansieringen av underskottet har under det senaste året i huvudsak skett genom lån hos banksystemet och därvid framför allt hos affärsbankerna. Genom det ökade utrymme som beretts bostadsbyggandet och kraftverken m. m. på den långa marknaden har nämligen den långfristiga statsupplåningen kommit att begränsas till en så låg siffra som något över 200 mkr netto. Nettoökningen av utelöpande skattkammarväxlar och korta obligationer har i stället varit över 1 100 mkr. Den har i allt väsentligt upptagits av affärsbankerna.

Den kortfristiga finansieringen av det statliga budgetunderskottet har lett till en motsvarande stark ökning av likviditeten såväl inom näringslivet som inom bankväsendet. Näringslivet kan redovisa starkt ökade behållningar på bankernas inlåningsräkningar och affärsbankerna en i motsvarande grad ökad likviditet. Av tabell 3 framgår den dominerande roll för likviditetsutvecklingen som den statliga underskottsfinansieringen spelade under året. Av ökad betydelse i jämförelse med tidigare år har emellertid också valutainflödet varit. Taget för sig har det gett ett likviditetstillskott på omkring 330 mkr under tolv månadersperioden per november 1959. Å andra sidan har en fortsatt ökning ägt rum i allmänhetens sedelinnehav, vilken i någon mån motvägt likviditetstillskottet till bankerna. Ökningen har uppgått till 135 mkr. Totalt har genom de faktorer som redovisats i tabell 3 affärsbankernas likviditet under året ökat med cirka 1 350 mkr.

Vad nu sagts hänför sig till effekten på banklikviditeten av statsupplåning och valutainflöde. Vid sidan härav har emellertid ett ytterligare tillskott till likviditeten uppstått genom att avlyftningarna av byggnadskreditiv under år 1959 till en del finansierats genom upplåning mot korta obligationer. Stadshypotekskassan har sålunda under året emitterat ett 5-årigt obligationslån som till sin huvudsakliga del placerats hos affärsbankerna. Dessutom har affärsbankerna upptagit en del av det långfristiga

	Budgetåren			12-månadersperioderna per november		
	1956/57	1957/58	1958/59	1957	1958	1959
<i>Påverkande faktorer</i>						
a) Total valutareserv	+ 329	— 32	+ 464	+ 118	+ 175	+ 330
b) Statens kassamässiga utgiftsöverskott	+ 904	+ 1 260	+ 1 261	+ 1 547	+ 703	+ 1 352
c) Statens upplåning utanför riksbanken och affärsbankerna (ökn. —) ¹	— 451	— 513	+ 238	— 530	— 266	— 101
d) Allmänhetens sedelinnehav (ökn. —)	— 333	— 26	— 145	— 213	— 93	— 135
e) Övriga riksbankstransaktioner ²	+ 31	— 212	— 199	— 137	— 182	— 78
f) Tids- och begreppsdiskrepanser ³	— 90	+ 194	— 293	— 74	— 30	— 14
g) Summa	+ 390	+ 671	+ 1 326	+ 711	+ 307	+ 1 354
<i>Affärsbankernas likvida tillgångar</i>						
h) Kassa, inhemska checkar och postremissväxlar	+ 37	+ 36	— 28	— 99	— 9	+ 74
i) Nettofordran på inhemska banker	+ 111	— 196	— 112	— 158	+ 18	— 341
j) Nettofordran på utländska banker och bankirer a/v och utrikes växlar	+ 111	+ 105	+ 188	+ 159	+ 90	+ 484
k) Skattkammарväxlar och statsobligationer (nom. v.)	+ 131	+ 726	+ 1 278	+ 809	+ 208	+ 1 137
l) Summa	+ 390	+ 671	+ 1 326	+ 711	+ 307	+ 1 354

¹ Statsskuldens ökning minus ökningen i riksbankens innehav av statspapper (nominellt värde), affärsbankernas statspappersinnehav (nominellt värde), statens kortfristiga affärsbankskredit och lån från folkpensioneringsfonden.

² Alla förändringar i riksbankens balansräkning med undantag av förändringar i guld och valutor, skattkammарväxlar och statsobligationer (nominellt värde), utlåning till affärsbanker, utelöpande sedlar, checkräkning (statsverket, riksgäldskontoret, affärsbanker), depositions- och kapitalräkning (statliga konton).

³ Innefattar ökningen i inhemska checkar och postremissväxlar och korrekationer på grund av skillnader mellan olika källor i övriga affärsbanksposter (inhemska banker, valutaställningen, checkräkning i riksbanken) och i statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar hos riksbanken. Avrundningsfelet (i intet fall större än 2 mkr) har också medtagits här.

Anm. För affärsbankerna har uppgifterna genomgående hämtats från bank- och fondinspektionens »Uppgifter om bankerna».

material som utgivits av hypoteksinstitutionerna. Den totala ökningen under år 1959 i bankernas innehav av hypoteksobligationer har därmed uppgått till cirka 370 mkr, varav det nämnda korta lånet utgjorde huvudparten.

Vid beräkning av likviditetskvoter enligt riksbankens rekommendationer till affärsbankerna får bland de likvida tillgångarna vid sidan av kassamedel, valutabehållningar och statspappersinnehav även behållningarna av hypoteksobligationer och vissa andra tillgångsgrupper, som dock är av mindre betydelse, medtagas. Därigenom kommer såväl likviditetstillskottet enligt tabell 3 som den nyss nämnda ökningen av innehavet av hypoteksobligationer att spela en roll. Beräknad i enlighet härmed har likviditeten under tolv månadersperioden t. o. m. november 1959 ökat med över 1 700 mkr, att jämföras med en total ökning under motsvarande period 1958 om över 600 mkr och under 1957 med över 1 000 mkr. Uttryckt i procent av den i detta sammanhang relevanta inlåningen utgjorde affärsbankernas genomsnittliga likviditet vid utgången av november 1959 46,3 % och vid motsvarande tidpunkt 1958 43,5 %.

Av tabell 4 framgår vilka förändringar som under 1959 inträtt i riksbankens tillgångar och skulder. Förändringarna har i allt väsentligt varit en funktion av behovet av sedlar på den allmänna marknaden. Vid stigande omsättning ökar även sedelbehovet, och ökningen brukar normalt täckas på i huvudsak tre vägar, nämligen genom försäljning av valutor till riksbanken eller genom att staten eller bankerna tar upp lån i riksbanken. Såsom framgår av tabell 4 hade under tolv månadersperioden t. o. m. november 1959 de utelöpande sedlarna ökat med 162 mkr, att jämföras med ökningarna om 102 resp. 227 mkr under motsvarande perioder åren 1958 och 1957. Ökningen per november 1959 täcktes huvudsakligen genom att bankerna ökade sin upplåning i riksbanken med cirka 280 mkr och statsverket sin med cirka 60 mkr. Valutatransaktionerna hade en motsatt effekt. Den ökning av den totala valutareserven, som ägt rum under det senaste året, har försiggått parallellt med en minskning av riksbankens andel av densamma, vilket betyder, att affärsbankernas andel ökat så mycket mera. Medan sålunda den totala valutabehållningen såsom tabell 3 visar ökade med 330 mkr under tolv månadersperioden t. o. m. november 1959, har affärsbankernas behållningar ökat med 484 mkr. Ökningen för de senares del torde framför allt bero på att bankerna vid den förbättrade räntabilitet på valutaplaceringar, som inträtt till följd av uppgången i ränteläget i andra länder, vidgat sin utrikesrörelse.

Beträffande riksbankens rörelse föreligger, såsom tabell 4 visar, siffror även för hela året 1959. Kalenderårsredovisningen företer stora förändringar i jämförelse med de nyss behandlade siffrorna per november. Sedelstockens ökning under hela året 1959 har uppgått till 207 mkr, vilket är något mindre än under de närmast föregående åren. Ökningen är en re-

Tabell 4. Riksbankens tillgångar och skulder.
Förändringar åren 1957—1959, mkr

	Budgetåren			12-månadersperioderna per nov.			Kalenderåren		
	1956/57	1957/58	1958/59	1956/57	1957/58	1958/59	1957	1958	1959
a) Nettoförändring i riksbankens guld- och valutareserv	+ 217	— 153	+ 255	— 52	+ 79	— 160	— 87	+ 85	— 279
b) Nettoförändring å statliga myndigheters checkräkningar i riksbanken	+ 104	— 33	+ 32	+ 150	— 6	— 2	— 13	+ 115	+ 12
c) Nettoresultat av riksbankens köp och försäljningar av svenska värdepapper med avdrag för statsmedel på bundna konton	+ 247	— 171	+ 252	+ 8	+ 117	+ 62	+ 201	+ 220	+ 348
d) Nettoförändring å övriga bundna konton i riksbanken	— 37	— 36	— 58	— 38	— 29	— 16	— 66	— 41	— 27
e) Nettoförändring i riksbankens utlåning	— 190	+ 366	— 205	+ 145	— 40	+ 279	+ 69	+ 6	+ 149
f) Andra transaktioner med marknaden ..	+ 23	+ 8	— 140	— 39	— 32	— 8	+ 33	— 139	— 22
g) Nettoresultat av riksbankens transaktioner	+ 365	— 19	+ 136	+ 174	+ 88	+ 164	+ 137	+ 246	+ 181
h) Utelöpande sedlar	+ 353	+ 52	+ 151	+ 227	+ 102	+ 162	+ 242	+ 219	+ 207
i) Affärsbankernas checkräkningar hos riksbanken	+ 12	— 71	— 15	— 53	— 14	— 8	— 105	+ 27	— 26
j) <i>S u m m a</i>	+ 365	— 19	+ 136	+ 174	+ 88	+ 164	+ 137	+ 246	+ 181

Anm. Plustecken anger ökning av betalningsmedlen utanför riksbanken, minustecken minskning.

sultant av förändringar i samma balansposter som tidigare berörts. Det väsentligaste inslaget har statsupplåningen i riksbanken varit. Den har sålunda under hela 1959 uppgått till närmare 350 mkr mot något över 200 mkr under de närmast föregående åren. Effekten av statsupplåningen har motverkats av valutatransaktionerna. Genom fortsatta köp av valutor från bankernas sida under december månad har nämligen riksbankens valutabehållning för hela året 1959 kommit att minska med 279 mkr. Saldot mellan nu nämnda poster blev ett sedeltillskott om cirka 70 mkr. Vad som ytterligare behövs för att täcka sedelstockens ökning har affärsbankerna anskaffat genom lån i riksbanken. Dessa lån visar per december en betydande ökning i jämförelse med tidigare år. Den har uppgått till 149 mkr, vilket ger en antydning om att en åtstramning under året inträtt på penningmarknaden. Den ägde framför allt rum under årets senare del.

Den i fjolårets berättelse omtalade tendensen till minskande behållningar på affärsbankernas checkräkningar i riksbanken och ökande bankupplåning i riksbanken har under 1959 bestått. Krediterna har emellertid i regel varit korta och endast tjänat till att överbrygga tillfälliga likviditetspåfrestringar. För att belysa utvecklingen redovisas i följande sammanställning affärsbankernas checkräkningsbehållningar och upplåning i genomsnitt för månadsskiftena under åren 1953—1959.

	Behållning mkr	Upplåning mkr
ult. nov. 1952—ult. nov. 1953	170	5
» » 1953— » » 1954	61	77
» » 1954— » » 1955	142	104
» » 1955— » » 1956	183	38
» » 1956— » » 1957	139	35
» » 1957— » » 1958	61	130
» » 1958— » » 1959	55	141

Sedelomloppetets ökning under de senare åren framgår av tabell 5. För varje rapportdag anges den procentuella ökningen av den utelöpande sedelmängden sedan samma dag året före. Tabellen ger en bild av hur sedelstockens förändringar följer konjunkturförloppet. Sedelstocken undergår visserligen med ett eller annat tillfälligt undantag en ständig ökning, men ökningen är av varierande storlek. Under konjunkturförsvagningen 1957—58 avtar den alltmer och ligger under en stor del av 1958 så lågt som mellan 1 och 2 %. I juni 1958 är den t. o. m. mindre än 1 %. Under 1959 å andra sidan tilltar ökningen och ligger under större delen av året mellan 2 och 3 % med en tendens till höjning över 3 % vid slutet av året.

Spännvidden mellan högsta och lägsta belopp utelöpande sedlar har under 1959 varit 1 252 mkr mot 1 182 mkr år 1958. Högsta beloppet uppgående till 6 472 mkr registrerades den 23 december och lägsta beloppet — 5 220 mkr — den 23 maj 1959.

Tabell 5. Löpande 12-månadersförändringar i sedelstocken (i procent).

	1954	1955	1956	1957	1958	1959		1954	1955	1956	1957	1958	1959
7/1	6,1	5,5	3,2	5,1	5,1	3,4	7/7	5,5	7,1	5,3	7,2	0,5	1,9
15/1	6,6	5,4	4,1	5,4	4,2	3,7	15/7	5,4	6,6	5,0	6,9	1,2	3,1
23/1	6,8	5,7	3,7	4,9	4,8	3,4	23/7	4,7	6,0	4,7	5,9	1,7	3,3
31/1	6,0	5,3	4,0	5,7	4,0	3,3	31/7	4,6	6,1	4,5	6,0	2,1	2,7
7/2	5,4	5,5	4,0	5,2	4,2	2,9	7/8	4,8	6,0	4,4	5,8	2,2	2,7
15/2	4,9	5,3	4,3	5,4	4,0	2,7	15/8	5,0	5,6	5,1	5,9	1,9	2,8
23/2	5,7	6,1	3,6	5,8	3,0	2,5	23/8	4,8	5,2	5,8	5,5	2,1	2,4
28/2	5,0	4,6	4,6	6,4	3,2	2,3	31/8	4,7	5,6	5,7	5,4	1,9	2,5
7/3	5,4	4,2	4,3	6,2	3,2	2,0	7/9	4,4	5,1	5,5	5,3	1,7	2,7
15/3	4,5	5,3	5,2	5,1	3,7	2,7	15/9	4,9	6,1	5,2	5,2	1,6	3,0
23/3	4,3	6,2	6,3	4,5	3,2	4,9	23/9	5,6	5,5	4,9	4,6	1,7	3,4
31/3	3,4	6,7	6,7	3,9	3,3	2,9	30/9	5,7	5,3	5,5	4,5	1,3	3,1
7/4	2,5	7,9	3,2	5,8	6,0	-1,9	7/10	5,7	5,4	5,3	4,2	1,1	3,1
15/4	7,5	4,1	4,3	7,2	0,7	2,8	15/10	5,6	4,7	5,5	4,4	1,9	3,1
23/4	5,5	5,9	5,1	6,1	1,1	3,6	23/10	5,5	4,4	5,1	4,8	2,7	3,0
30/4	4,8	6,2	5,6	4,5	3,3	3,0	31/10	5,0	4,1	6,3	5,1	1,6	2,9
7/5	5,3	6,0	5,3	3,9	2,7	4,3	7/11	6,4	3,8	5,5	4,8	1,2	2,4
15/5	3,7	7,4	5,3	4,8	3,0	3,2	15/11	5,4	4,7	6,8	4,3	1,2	2,6
23/5	4,0	7,5	4,1	6,0	3,3	1,6	23/11	4,6	5,6	6,5	4,5	1,0	3,0
31/5	5,0	8,1	3,7	6,6	1,1	3,2	30/11	5,0	6,1	5,7	4,3	1,8	2,9
7/6	5,7	5,7	5,0	7,1	0,5	2,8	7/12	5,3	7,8	4,7	4,4	2,0	4,1
15/6	3,9	7,7	5,0	7,5	-0,0	3,5	15/12	6,2	7,0	5,4	3,5	3,5	3,9
23/6	7,4	7,7	4,0	6,5	-0,5	2,3	23/12	5,5	4,8	6,6	4,4	3,4	3,3
30/6	6,1	7,2	3,8	6,9	1,0	2,7	31/12	5,2	4,6	5,3	4,3	3,7	3,4

Utvecklingen på obligationsmarknaden

Obligationskurserna visade under senare hälften av år 1958 en tendens till svag stegring. Det kursläge som därmed uppnåddes bestod i stort sett oförändrat under första kvartalet 1959.

I slutet av januari emitterades till pari ett 15-årigt 5 % statslån med konverteringsrätt efter 10 år. Sedan 1953 hade en successiv förkortning ägt rum av löptiderna för de flesta obligationslån som upptagits av såväl staten som hypoteksinstitutet och kommunerna. Från att tidigare i allmänhet ha varit 30—40-åriga kom löptiderna att så småningom krympa till omkring 10 år, och upplåningen kunde på sin höjd betecknas som medellång. Under 1958 emitterades sålunda statslån med en längsta löptid av 10 år, lån för stads- och kommunhypotekskassan på längst 12 år och kommunala obligationslån med 10-årig löptid. Det framstod därför alltmer angeläget att vända utvecklingen i detta avseende, och det nyssnämnda statslånet gjordes därför 15-årigt med

konverteringsrätt oförändrat efter 10 år. Lånet var vid teckningstidens utgång fulltecknat, men det framstod som helt klart att dess mottagande på marknaden inte var det bästa. Försäkringsbolagens teckningsandel var påtagligt mindre än normalt, och en relativt stor del övertogs av de i emissionen deltagande bankerna.

Redan under första februariveckan utbjöds två nya lån, nämligen ett 12-årigt 5 % lån på 160 mkr för stadshypotekskassan och ett 40-årigt 5¹/₄ % lån på 40 mkr för bostadskreditkassan, båda med konverteringsrätt inträdande efter 10 år. Bostadskreditkassans lån placerades omedelbart, medan intresset för stadshypotekskassans lån var väsentligt mindre, trots att den återstående löptiden efter bindningstidens utgång endast var två år mot som nyss nämnts fem år för statslånet.

Den 20 februari emitterades ett nytt kort statslån till 4⁵/₈ % ränta och en löptid av 5¹/₂ år. Emissionen skedde till pari, och lånebeloppet var ej på förhand begränsat. Å lånet tecknades 527 mkr av affärsbankerna. Riksgäldskontoret har de senaste åren lämnat tecknare möjlighet att likvidera tecknade obligationer med skattkamarväxlar, och så skedde även vid denna emission. Bankerna har i stor utsträckning använt sig härav, varigenom syftet med de korta lånen, att åstadkomma en förlängning av löptiden för den korta statsupplåningen, främjats.

I mars emitterades ett kraftverkslån för Harrsele AB. Räntesatsen var 5¹/₄ %, löptiden 25 år, konverteringsrätten inträdde efter 10 år och emissionskursen var pari. Lånet placerades snabbt.

1945 års premieobligationslån å 300 mkr sades i februari upp av riksgäldskontoret för återbetalning från och med den 11 maj. Samtidigt erbjöds innehavarna av dessa obligationer att i mån av tillgång utbyta dem mot nya premieobligationer av år 1959. Det nya lånet var på 250 mkr. Bytet ägde rum under första hälften av mars, och den omfattande operationen torde ha varit helt avslutad inom en tid av ett par månader.

I mitten av mars skedde en åtstramning av kursläget för äldre lågprocentiga obligationer. Kurserna för främst 3 och 3¹/₂ % obligationer började stiga och uppgången fortsatte fram till medio april, då kurshöjningen uppgick till genomsnittligt omkring en procentenhet. I samband med amorteringsköp av kommun- och industriobligationer har vid flera tillfällen intresse visats för äldre statsobligationer, och med den påtagliga materialbrist som i allmänhet råder beträffande dessa papper har efterfrågan ofta resulterat i en förhållandevis kraftig kursstegring.

I april företog stadshypoteks- och bostadskreditkassorna en ytterligare försäljning av 100 resp. 30 mkr på de lån som emitterats ett par månader tidigare. Försäljningen fick också nu i stort sett samma resultat. Bostadskreditkassans lån fulltecknades snabbt av kapitalmarknadsinstitutet, medan stadshypotekskassans obligationer ej lika lätt kunde placeras utan i viss omfattning kom att kvarligga hos bankerna.

Tabell 6. Obligations- och förlagslån, emitterade under 1959.

Preliminära uppgifter.

L ä n t a g a r e	Obliga- tions- datum	Ränte- fot (%)	Låne- belopp (mkr)	Löp- tid (år)	Konver- terings- rätt efter (år)	Amor- terings- tid	Emis- sions- kurs (%)	Emis- sions- datum
Obligationslån								
Svenska staten	5/2	5	150	15	10	—	100	28/1
» »	15/3	4 $\frac{3}{8}$	550	5 $\frac{1}{2}$	—	—	100	20/2
» » , premielån	—	(4 $\frac{3}{8}$)	250	10	—	—	100	2/3
» »	20/5	4 $\frac{3}{8}$	635	4	—	—	100	26/5
» »	5/10	5	300	16	10	—	98	16/9
» » , premielån	—	(4 $\frac{3}{8}$)	150	11	—	—	100	12/11
» »	15/11	4 $\frac{1}{2}$	217	4 $\frac{1}{3}$	—	—	99	24/11
Hypoteksinstitut								
Sveriges allmänna hypoteks- bank	15/3	5	20	5	—	—	100 $\frac{1}{2}$ -101 $\frac{1}{4}$	—
	15/3	5	18,5	50	10	1960-2009	99-97	—
	15/6	5	20	5	—	—	100 $\frac{1}{2}$ -101 $\frac{1}{4}$	—
Konungariket Sveriges stads- hypotekskassa	30/4	5	265	12	10	—	100	6/2
	30/10	5	305	5	—	—	100 $\frac{1}{2}$	28/9
Svenska bostadskreditkassan .	30/4	5 $\frac{1}{4}$	75	40	10	1960-99	100	6/2
	30/10	5 $\frac{1}{4}$	65	40	10	1960-99	100	28/9
Sparbankernas Intecknings AB	15/5	växl.	10	20	10	—	100	—
	1/3	5	6	15	10	—	100	—
Göteborgs Intecknings Garanti AB	30/5	5	12,5	12	10	—	100	—
	30/5	växl.	12,5	5	—	—	100	—
Svenska Skeppshypotekskassan	25/2	5 $\frac{1}{4}$	10	10	—	1960-69	100	18/2
Stockholms Intecknings Garanti AB	20/2	5	3	12	10	1960-71	100	—
Kraftverk								
Härsele AB	10/3	5 $\frac{1}{4}$	30	25	10	1960-84	100	6/3
Stora Kopparbergs Bergslags AB	4/5	5 $\frac{1}{4}$	30	25	10	1964-84	100	23/4
Stockholms Superfosfat Fabriks AB	20/11	5 $\frac{1}{4}$	20	25	10	1964-84	100	6/11
Förlagslån								
Skaraborgs Enskilda Bank ..	28/2	5 $\frac{1}{2}$	3	20	10	—	100	febr.
Sveriges Kreditbank	1/10	5 $\frac{1}{2}$	15	20	10	—	100	apr.-maj
Svenska Handelsbanken	20/5	5 $\frac{1}{2}$	30	20	10	—	100	»
Wermlands Enskilda Bank ..	1/6	5 $\frac{1}{2}$	5	20	10	—	100	1/6

Anm: Lånebeloppen avser per den 31/12 1959 placerade belopp. Siffrorna överensstämmer därför icke alltid med de i texten angivna, som avser de vid emissionstillfällena tecknade beloppen.

Obligationskurserna, som i och med de ovannämnda höjningarna i mars och april kommit att ligga på en förhållandevis hög nivå särskilt vad beträffar lågprocentiga papper, förblev i stort sett oförändrade fram till mitten av juni. En tendens till omsvängning i marknadens bedömning av ränteläget och ränteutvecklingen hade dock kunnat spåras, och ett utslag härav var uppenbarligen de utbud av obligationer, som ägde rum inför halvårsskiftet. Ganska avsevärda belopp av olika lånetyper bjöds ut, och mycket talar för att i vart fall en del av materialet härstammade från affärsbanker. Det utbudna obligationsmaterialet upptogs av marknaden. Kurserna för långa obligationer nedjusterades över lag någon procentenhet med undantag för lån av de senaste emissionerna, där kursfallet inskränkte sig till $\frac{1}{4}$ %.

Emissionsverksamheten inleddes efter ett sommaruppehåll med ett långt statslån. Riksgäldsfullmäktige beslöt den 10 september att emittera ett 16-årigt lån till 5 % nominell ränta med konverteringsrätt efter 10 år och till kursen 98 %. Lånet var till konstruktionen — så när som på den 1 år längre löptiden — identiskt med det statslån som emitterades i februari, men lånevillkoren avvek såtillvida som den 2-procentiga underkursen innebar en förhöjd effektiv ränta. Förräntningen beräknad på bindningstiden uppgick till 5,26 % och beräknad på hela löptiden till 5,19 %. Det senare beräkningssättet utgår ifrån att någon konvertering icke kommer att ske under lånets sex sista år. Lånet mottogs med intresse och under första teckningsdagen tecknades cirka 290 mkr, varpå teckningen avbröts. Efter emissionen ägde en sänkning av kursläget rum. Flertalet långa lån gick tillbaka 1 à $1\frac{1}{2}$ procentenhet. Statens 3 och $3\frac{1}{2}$ % obligationer nedjusterades i allmänhet $1\frac{1}{2}$ procentenhet, medan lån av senare årgångar vidkändes något mindre förluster; så t. ex. föll statens $5\frac{1}{4}$ % lån med $\frac{3}{4}$ procent. Dessa sistnämnda, som hade en återstående löptid av 8—9 år, hade tidigare noterats i $101\frac{3}{4}$ % köpare, vilket motsvarade ungefär 5 % effektiv förräntning. På den nya kursen 101 % gav dessa papper cirka 5,10 % effektiv ränta. Kurserna för korta obligationer undergick inga förändringar.

Läget under tiden närmast efter emissionen av nyssnämnda statslån präglades av en viss tveksamhet om effekten av lånevillkoren. Detta gällde särskilt beträffande de mellan riksbanken och kreditinstituten överenskomna 10-årsräntorna för intecknings- och kommunlån och lånevillkoren för de emissioner för stadshypoteks- och bostadskreditkassorna, som man bedömde skulle komma relativt snart. Från riksbankens sida deklarerades, att det icke varit avsikten att med det nya lånet etablera ett nytt ränteläge. Lånets konstruktion och emissionsvillkoren finge bedömas mot bakgrunden av de strävanden till en förlängning av löptiderna, som kommit till uttryck redan vid statslåneemissionen i februari. Då det stod klart för marknaden att någon allmän räntehöjning icke skulle komma i fråga, skedde en snabb återhämtning av obligationskurserna, och vid månadsskiftet september/oktober hade dessa i stort sett återtagit samma läge som rått före statslåneemissionen.

Efter statsupplåningen var möjligheterna att under 1959 emittera ytterligare långfristiga lån på obligationsmarknaden i stort sett uttömda. Då det emellertid framstod angeläget att relativt snart åstadkomma nya avlyftningar på de snabbt ökande beloppen av ianspråktaga byggnadskrediter i affärsbankerna, emitterade stadshypotekskassan i slutet av september ett kort obligationslån. Det var ett 5-årigt 5 % lån till kursen $100\frac{1}{2}$ % motsvarande en effektiv förräntning av 4,9 %. Samtidigt utbjöd bostadskreditkassan ett 40-årigt $5\frac{1}{4}$ % lån med konverteringsrätt inträdande efter 10 år. Det sistnämnda lånet var av samma konstruktion och såldes på samma villkor som bostadskreditkassans närmast föregående emission. På stadshypotekskassans lån tecknades 300 mkr och på bostadskreditkassans drygt 60 mkr. Som förutsatts tecknades huvudparten av bankerna.

Under första veckan i oktober ingick obligationsmarknaden i ett skede med successivt fallande kurser. Utbud av främst äldre lågprocentigt obligationsmaterial ägde rum så gott som dagligen, och kursläget var under någon månad framåt påfallande svagt. I början av november hade kurserna nått ett läge, som genomsnittligt motsvarade det som rådde omedelbart efter statslånet i september. De utbud som var den direkta anledningen till nyssnämnda kursförsvagning upphörde under november, och en viss stabilisering av kursläget inträdde. Ett kraftverkslån emitterades i början av november. Låntagare var Stockholms Superfosfat Fabriks Aktiebolag och lånevillkoren var desamma som för det ovannämnda Harrselelånet i mars.

Enstaka kursändringar har därefter skett, men som helhet betraktat har kursläget varit oförändrat under årets två sista månader.

I följande sammanställning anges köpkurserna vid kvartalsskiftena för några representativa statsobligationslån:

	1958 31/12	1959 31/3	1959 30/6	1959 30/9	1959 31/12
$5\frac{1}{4}$ % 1957 15/9	101 $\frac{1}{2}$	101 $\frac{3}{4}$	101 $\frac{1}{2}$	101 $\frac{1}{2}$	101
$4\frac{1}{2}$ % 1956 20/3	95 $\frac{1}{4}$	95 $\frac{1}{4}$	94 $\frac{1}{4}$	94 $\frac{1}{4}$	92 $\frac{3}{4}$
$3\frac{1}{2}$ % 1943 15/4	82	82 $\frac{1}{2}$	82	81 $\frac{1}{2}$	79 $\frac{3}{4}$
3 % 1945 1/7	75	75 $\frac{1}{2}$	76	75 $\frac{3}{4}$	72 $\frac{3}{4}$
3 % 1934	70	70 $\frac{1}{2}$	70 $\frac{3}{4}$	70 $\frac{1}{2}$	67 $\frac{1}{2}$

Riksgäldskontorets diskonton vid försäljning av 3- och 6-månaders skattkammarväxlar framgår av följande sammanställning:

	31/3	30/6	30/9	31/12
1957	2,4 resp. 2,8	2,4 resp. 2,8	3,4 resp. 3,8	3,7 resp. 4,3
1958	3,5 » 4,0	3,0 » 3,5	2,8 » 3,3	2,9 » 3,4
1959	2,7 » 3,2	2,9 » 3,4	2,9 » 3,4	3,4 » 3,9

Som framgår sänktes diskontosatserna något under första kvartalet 1959 för att under andra kvartalet åter höjas lika mycket. Satserna har under de senaste åren regelbundet höjts i december månad. Så skedde även under 1959, då höjningen uppgick till 0,5 %.

Under året har som framgår av den bifogade tabellen ett antal affärsbanker emitterat egna förlagslån. Samtliga dessa lån har varit lika till konstruktionen med 5½ % nominell ränta, 20-årig löptid, konverteringsrätt efter 10 år och försäljningskursen pari. Svenska Handelsbanken, Sveriges Kreditbank, Skaraborgs Enskilda Bank och Wermlands Enskilda Bank har emitterat resp. 30, 15, 3 och 5 mkr. Dessa emissioner får ses mot bakgrunden av den kraftiga inlåningsökningen i affärsbankerna under de senaste åren och de i banklagen uppställda reglerna om bankernas inlåningsrätt. Enligt dessa regler kan Kungl. Maj:t efter hörande av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt bank- och fondinspektionen medge, att av en bank utställda förlagsbevis icke skall anses som inlåning och att de till nominella värdet får likställas med bankens eget kapital, dock intill ett belopp om högst hälften av bankens aktiekapital. Det är denna möjlighet som under året utnyttjats av vissa banker, och genom de nämnda emissionerna har en ökning av inlåningsrätten för berörda banker med över en halv miljard kronor skapats.

Betalningsbalansen

Utrikeshandeln. Enligt beräkningar som utförts för den preliminära nationalbudgeten för 1960 ökade exporten under 1959 med cirka 5 % till 11 350 mkr. Denna ökning är helt att hänföra till en volymmässig uppgång om cirka 7 %, medan de genomsnittliga priserna sjunkit med cirka 2 %.

Importen beräknas ha visat endast en obetydlig ökning till 12 300 mkr. Volymen ökade med drygt 2 %, medan priserna i genomsnitt nedgick med ungefär lika mycket. Bytesförhållandet med utlandet, d. v. s. förhållandet mellan export- och importpriserna, har sålunda förblivit ungefär oförändrat under 1959.

Handelsbalansens saldo torde komma att visa ett underskott om cirka 950 mkr, vilket skulle bli det lägsta underskottet sedan 1953. Under 1958 uppgick underskottet till cirka 1 450 mkr.

Sjöfartsnettot. Efter den kraftiga nedgången i fraktsatserna under 1957 har dessa i stort sett varit oförändrade. Under oktober och november inträdde visserligen en liten ökning i fraktindex, som dock kan vara av säsongmässig natur.

Det på grund av fraktbrist upplagda tonnaget ökade under de första fem månaderna 1959 relativt kraftigt. Vid årsskiftet 1958/59 var 161 000 bruttoton upplagda och den 1 juni omkring 209 000 bruttoton motsvarande cirka 6 % av den svenska handelsflottan. Under de följande månaderna sjönk åter uppläggningsciffran för att den 1 december uppgå till 100 400 bruttoton mot 120 400 bruttoton ett år tidigare. Den genomsnittliga siffran för upplagt tonnage i procent av det svenska handelstonnaget över 100 bruttoton var för de 11 första månaderna 1959 4,5 % mot 4,2 % 1958.

Nettot av rederiernas intäkter och kostnader i utrikes sjöfart, vilket är den huvudsakliga beståndsdel i sjöfartsnettot, blev för de tre första kvartalen 1959 cirka 825 mkr mot cirka 840 mkr under samma tid i fjol. Intäkterna har sjunkit med 38 mkr eller drygt 2 %, medan kostnaderna sjunkit med 21 mkr eller 3 %. Även för hela 1959 beräknas nettot bli något lägre än under 1958.

För hela 1959 beräknas sjöfartsnettot till 1 250 mkr eller samma belopp som under 1958.

Övriga löpande betalningar, omfattande bl. a. rese- och uppehållskostnader, provisioner, försäkringar, räntor och utdelningar m. m., beräknas för 1959 ha medfört ett valutautflöde om cirka 150 mkr mot cirka 80 mkr under 1958. Beräkningen bygger på utfallet för första halvåret 1959, som visade ett kraftigt ökat minussaldo, bl. a. på grund av ett minskat överskott av försäkringar, räntor och utdelningar samt ett ökat underskott på andra delposter.

Bytesbalansen. Enligt de sålunda redovisade kalkylerna för utrikeshandeln, sjöfartsnettot och nettot av övriga löpande betalningar skulle bytesbalansen för 1959 resultera i ett överskott om cirka 150 mkr mot ett underskott om cirka 280 mkr under 1958.

Kapitaltransaktioner. För år 1959 beräknas kapitaltransaktionerna ha lett till ett valutautflöde om cirka 70 mkr mot 11 mkr för 1958. Under 1959 har 65 mkr i guld erlagts till Internationella valutafonden i samband med utökningen av den svenska kvoten i fonden samt cirka 9 mkr till den Europeiska fonden i enlighet med Europeiska monetära avtalet. Övriga kapitaltransaktioner, d. v. s. amorteringar på långfristiga statliga krediter till och från utlandet, amorteringar på de bilaterala krediterna i samband med EPU's likvidation, Internationella återuppbyggnadsbankens dragningar på kronkontot i riksbanken samt värdepappershandeln, kan tillsammans beräknas ha i stort sett balanserat under 1959.

Den preliminära betalningsbalansen för 1959 framgår av följande tabell, som är byggd på nu anförda beräkningar. För jämförelse har de senaste två årens betalningsbalanser medtagits.

Tabell 7. Betalningsbalansen 1957—1959 (mkr).

	1957	1958	1959 (Prel.)
Export f. o. b.	+ 11 062	+ 10 799	+ 11 350
Import c. i. f.	— 12 567	— 12 249	— 12 300
<i>Handelsbalansens saldo</i>	— 1 505	— 1 450	— 950
Sjöfartsnetto	+ 1 440	+ 1 250	+ 1 250
Övriga löpande betalningar (netto)	— 30	— 80	— 150
<i>Bytesbalansens saldo</i>	— 95	— 280	+ 150
Kapitaltransaktioner (netto)	— 33	— 11	— 70
Statistiska fel m. m.	+ 201	+ 444	— 25
<i>Förändring av valutareserven</i> ...	+ 73	+ 153	+ 55

Valutareservens förändring under år 1959 synes komma att rätt väl överensstämma med utfallet av bytesbalansen och kapitaltransaktionerna. I ovanstående tabell anges sålunda den s. k. förskjutningsposten till — 25 mkr, en siffra som dock är preliminär och kan komma att ändras en del när definitiv statistik så småningom framkommer. Beträffande innebörden av förskjutningsposten torde få hänvisas till föregående års berättelse.

Riksbankens utrikesrörelse

Den totala valutareserven ökade under 12-månadersperioden per november 1959 med 330 mkr till 3 259 mkr. Under motsvarande period ett år tidigare var ökningen 175 mkr. Riksbankens guld- och valutareserv minskade med 160 mkr (f. å. + 79 mkr) till 2 275 mkr, medan affärsbankernas avista nettoställning gentemot utlandet ökade med 490 mkr (f. å. + 96 mkr) till en nettofordran om 985 mkr.

I följande tabell redovisas hur riksbankens och affärsbankernas valutareserv var fördelad på guld och olika slag av valutor vid utgången av november 1959.

Tabell 8. Valutareservens sammansättning (mkr).

	Förändring						Ställning november 1959		
	november 1957— november 1958			november 1958— november 1959					
	RB	AB	S:a	RB	AB	S:a	RB	AB	S:a
Guld	— 120	—	— 120	— 65	—	— 65	988	—	988
Konvertibla valutor	+ 204	+ 73	+ 276	— 20	+ 487	+ 467	1 359	987	2 346
Övriga valutor	— 5	+ 24	+ 18	— 75	+ 3	— 72	— 73	— 2	— 75
Summa guld och valutor ...	+ 79	+ 96	+ 175	— 160	+ 490	+ 330	2 275	985	3 259

Tabell 9. Valutareservens förändringar 1956—1959 (mkr).

M å n a d	1 9 5 6			1 9 5 7			1 9 5 8			1 9 5 9		
	RB	AB	S:a	RB	AB	S:a	RB	AB	S:a	RB	AB	S:a
Januari	- 65	+ 107	+ 42	- 44	+ 3	- 41	- 34	- 4	- 38	+ 16	+ 19	+ 34
Februari	- 1	- 76	- 77	- 55	- 20	- 75	- 82	+ 9	- 73	+ 1	- 6	- 5
Mars	- 19	- 33	- 52	+ 114	- 133	- 19	+ 10	- 79	- 70	+ 15	+ 44	+ 59
April	- 30	- 144	- 174	- 61	- 31	- 92	- 23	- 95	- 118	+ 44	- 134	- 90
Maj	- 90	- 37	- 128	+ 7	+ 43	+ 50	+ 61	- 75	- 14	+ 2	+ 29	+ 31
Juni	+ 24	+ 85	+ 109	+ 58	- 44	+ 14	+ 21	+ 24	+ 45	+ 45	- 32	+ 14
Juli	+ 18	+ 156	+ 174	+ 36	+ 37	+ 73	+ 59	+ 66	+ 125	+ 15	+ 68	+ 83
Augusti	- 18	+ 75	+ 56	- 56	+ 19	- 37	+ 45	+ 72	+ 117	- 74	+ 91	+ 18
September	+ 65	- 16	+ 50	- 53	+ 122	+ 69	+ 30	+ 30	+ 60	- 23	+ 74	+ 51
Oktober	+ 14	+ 60	+ 74	+ 31	+ 8	+ 38	- 50	+ 85	+ 35	- 226	+ 152	- 74
November	+ 79	- 69	+ 10	- 68	+ 78	+ 10	+ 37	- 15	+ 23	+ 14	+ 135	+ 149
December	+ 39	+ 89	+ 128	+ 4	+ 79	+ 83	+ 10	+ 51	+ 61	- 108	- 105	- 213
Kvartal												
1	- 84	- 2	- 86	+ 16	- 150	- 134	- 106	- 75	- 181	+ 32	+ 56	+ 88
2	- 96	- 96	- 193	+ 4	- 32	- 29	+ 59	- 146	- 87	+ 91	- 136	- 45
3	+ 65	+ 215	+ 280	- 73	+ 178	+ 105	+ 134	+ 168	+ 302	- 82	+ 233	+ 151
4	+ 133	+ 79	+ 212	- 33	+ 164	+ 131	- 2	+ 121	+ 119	- 321	+ 182	- 138
Summa	+ 18	+ 196	+ 214	- 87	+ 160	+ 73	+ 85	+ 68	+ 153	- 279	+ 335	+ 55
Behållning i december	2 448	317	2 765	2 360	478	2 838	2 445	546	2 991	2 166	880	3 046

För december månad 1959 föreligger definitiva siffror endast för riksbankens guld- och valutareserv, vilken minskade med 108 mkr till 2 166 mkr vid årsskiftet 1959/60. Detta innebär att riksbankens reserv under hela 1959 minskade med 279 mkr att jämföras med en ökning under 1958 om 85 mkr. Affärsbankernas avista nettoställning gentemot utlandet minskade under december med preliminärt 105 mkr till en nettofordran om 880 mkr per ultimo 1959. Ökningen i affärsbankernas valutareserv under hela 1959 har sålunda uppgått till 335 mkr. Under 1958 utgjorde ökningen 68 mkr.

Ökningen i den totala valutareserven kan preliminärt beräknas till 55 mkr under 1959 att jämföras med en ökning under 1958 om 153 mkr.

Vid årsskiftet 1958/59 upphörde den Europeiska betalningsunionen (EPU), sedan flertalet av de tidigare medlemsländerna infört yttre konvertibilitet för sina valutor. Samtidigt trädde det Europeiska monetära avtalet (EMA) i kraft, vilket bl. a. reglerar kursrelationerna mellan deltagande länders valutor.

Vid övergången till EMA fastställde fullmäktige i riksbanken i enlighet med avtalets bestämmelser kursförhållandet mellan den svenska kronan och US-dollar till 5,1715 som köpkurs och 5,1750 som säljkurs vid affärer med de svenska affärsbankerna, motsvarande en marginal under resp. över paritetskursen av ca 0,03 %. Genom att snäva marginaler sålunda fastställdes för riksbankens notering av dollarn, anslöt sig Sverige nära till den ord-

Tabell 10. Riksbankens marginalkurser fr. o. m. 6/11 1959

	Köpkurs	Säljkurs
1 U. S. dollar	5,135	5,2125
1 pund sterling	14,2750	14,70
100 DM	121,3947	125,00
100 franska francs	1,03236	1,06378
100 belgiska francs	10,1935	10,5038
100 schweiziska francs	115,393	121,362
100 floriner	134,073	138,263
100 danska kronor	73,8052	76,0117
100 norska kronor	71,3194	73,5191
100 lire	0,81572	0,84005
100 escudos	17,658	18,341
100 österrikiska schilling	19,5992	20,2035
100 finska mark	1,5927	1,6413

ning med ett relativt begränsat utrymme för kurssvängningar mot övriga valutor, som hade tillämpats dessförinnan. Från och med den 6 november

företogs emellertid en viss vidgning av marginalerna. Dagen innan beslöt nämligen fullmäktige i riksbanken att fastställa nya marginalkurser för dollarn. Kurserna gentemot valutabankerna ändrades härigenom till 5,135 köpkurs och 5,2125 säljkurs. Justeringen innebar, att marginalen vidgades till cirka 0,75 % på vardera sidan om paritetskursen. Detta motsvarar den marginal för dollarnoteringen, som tillämpats av flertalet övriga till EMA anslutna länder sedan avtalet trädde i kraft. Som en konsekvens av de nya kurserna för dollarn vidgades riksbankens övriga marginalkurser. Kurserna framgår av tabell 10.

Den av affärsbankerna noterade säljkursen för US-dollar höjdes efter marginaländringen från 5,18 till högst 5,18^{1/2} den 26 november, varefter noteringen varit oförändrad.

Marginalkurser för finska mark noterades av riksbanken fr. o. m. den 19 januari 1959, sedan Finlands Bank å sin sida infört marginalkurser för US-dollar. Dessutom har marginalkurserna för escudos i januari 1959 något justerats på grund av ändrad notering i Portugal av marginalkurserna för dollarn.

I enlighet med EMA upprättades vid dess ikraftträdande en europeisk fond, från vilken medlemsländer vid betalningsbalanssvårigheter efter prövning skall kunna erhålla krediter på högst två år. Fonden, som tillförts EPU:s kapital på cirka 270 milj. dollar, äger rätt att därest dess likvida tillgångar understiger 100 milj. dollar infordra ytterligare medel från medlemsländerna inom ramen för deras respektive bidragsskyldighet. Dessa bidrag uppgår totalt till cirka 335 milj. dollar, varav Sveriges andel utgör 15 milj. dollar. Under 1959 har fondens kreditgivning medfört att de likvida tillgångarna vid vissa tillfällen understigit 100 milj. dollar, varför bidrag infordrats. Dessa krediter har lämnats till Turkiet och Spanien, vilket blev medlem under 1959. För Sveriges del har de infordrade beloppen uppgått till cirka 9 mkr under året.

I samband med EPU:s likvidation har, såsom framgår av proposition nr 179 till 1959 års riksdag, medlemsländernas fordringar och skulder gentemot EPU förvandlats till bilaterala krediter. Dessa fordringar och skulder fördelades på samtliga medlemsländer i proportion till varje lands kvot och dess ställning i unionen. Som framgår av följande sammanställning erhöll Sverige därvid fordringar om sammanlagt 70,4 milj. dollar och skulder om sammanlagt 69,4 milj. dollar.

Tabell 11. Sveriges fordringar och skulder i samband med
EPU:s likvidation (milj. dollar)

Fordringar		Skulder	
Frankrike	30,4	Tyskland	54,4
Storbritannien	23,9	Belgien	8,1
Norge	5,5	Nederländerna	6,3
Danmark	4,1	Österrike	0,3
Portugal	2,3	Italien	0,3
Turkiet	2,1		
Schweiz	0,8		
Grekland	0,8		
Island	0,5		
	<hr/>		<hr/>
	70,4		69,4

Överenskommelser om villkoren för återbetalningen av dessa krediter har träffats under 1959 med berörda länder och innebär för Sveriges del i stort följande. Vissa av krediterna har återbetalats kontant under 1959, medan för övriga krediter en återbetalningstid om 3—7 år överenskommits. Under 1959 har dessa återbetalningar inneburit ett nettotillflöde av valutor till Sverige om cirka 19 mkr, medan under de närmaste tre åren resultatet kommer att bli ett mindre valutautflöde årligen. Under 1963—65 uppstår åter ett valutainflöde.

Vid Internationella valutafondens (IMF) och Internationella återuppbyggnadsbankens (IBRD) årsmöte i oktober 1958 erhöi resp. direktorer i uppdrag att överväga frågorna om ökning av valutafondens kvoter och av bankens grundfond. Förslag härom framlades i december 1958 innebärande i stort sett, att valutafondens kvoter höjdes med 50 % och bankens grundfond med 100 %. Förslagens närmare utformning m. m. framgår av proposition nr 126 till 1959 års riksdag. För Sveriges del innebar förslagen, vilka godkändes av riksdagen, att den svenska IMF-kvoten höjdes från 100 till 150 milj. dollar, medförande en inbetalning av 12,5 milj. dollar i guld och 37,5 milj. dollar i kronor, och att den svenska andelen i IBRD:s grundfond höjdes från 100 till 200 milj. dollar, vilket däremot ej medförde någon inbetalning utan endast en ökning av garantibeloppet. I enlighet härmed erlades till Internationella valutafonden i början av augusti 1959 i guld motvärdet till 12,5 milj. dollar eller 64,7 mkr. Vidare krediterades fondens kronkonto i riksbanken för motvärdet till 37,5 milj. dollar eller 194,0 mkr.

Den del av Sveriges andel i Internationella återuppbyggnadsbanken som avsatts på särskilt konto i riksbanken har av banken ytterligare utnyttjats under 1959. Det ursprungligen avsatta beloppet om 93 mkr var vid årsskiftet 1959/60 helt utnyttjat.

Riksbankens bokslut

Å sidorna 26—32 har intagits riksbankens bokslut för år 1959.

Vid uppgörande av riksbankens bokslut för 1959 har guldbehållningen i likhet med föregående år redovisats på tillgångssidan till ett pris av 2 480 kronor per kilogram. Såsom en särskild tilläggspost »Övervärde å guld» upptages skillnaden mellan guldbehållningens dagsvärde och värdet enligt nämnda pris.

Liksom föregående år har upplupna, ännu ej betalda räntor å svenska obligationer per den 31 december 1959 krediterats vinst- och förlustkontot. Av diskontot å svenska skattkammarväxlar har den del, som belöper sig på bokföringsåret, bokförts å vinst- och förlusträkningen.

Riksbankens nettovinst under 1959 har uppgått till ett belopp av 133 131 545 kronor 71 öre.

Tillgångar	1958		1959	
	Kronor		Kronor	
Guldbehållning	448 671 643	64	420 515 225	12
Övervärde å guld	604 492 770	48	566 557 786	89
	(1 053 164 414)	12)		
Utländska statspapper	962 217 060	—	1 037 349 574	60
Utrikes växlar	95 800 231	70	19 863 402	39
Fordringar hos utländsk bank eller bankir, nettobelopp	334 217 601	87	122 024 903	16
Övriga utländska tillgångar	807 810	53	9 426 260	99
	(1 393 042 704)	10)		
Skattkammarväxlar	2 940 000 000	—	3 215 000 000	—
Statens och hypoteksinrättingars obligationer	1 605 234 445	—	1 678 482 340	—
	(4 545 234 445)	—)		
Diskonterade växlar	3 285 443	02	2 023 660	49
Hypotekslån	90 628 142	—	239 052 585	96
Avbetalningslån	54 409 779	04	56 248 271	11
	(148 323 364)	06)		
Hos riksgäldskontoret inestående pensions- fondsmedel	6 767 843	18		6 767 843 18
Skiljemynt	27 231 375	15		23 165 847 47
Inhemska bankers checkar, postremissväxlar m. m.	9 792 539	34		12 492 471 64
Övriga tillgångar	86 646 678	75		82 919 222 78
Sveriges kvot i Internationella valutafonden	517 321 000	—		775 981 500 —
Sveriges andel i Internationella återuppbyggnadsbankens grundfond, inbetalt belopp ..	103 464 200	—		103 464 200 —
Summa	7 890 988 563	70		8 371 335 095 78

balansräkning

	1958		1959	
	Kronor		Kronor	
Skulder				
Utelöpande sedlar	6 058 635	626 —		6 266 095 711 —
Utelöpande postremissväxlar	3 875 573	22		7 318 171 25
Checkräkning (statliga myndigheter)	158 075 762	52	146 067 887	92
, (bankaktiebolag)	163 587 755	74	137 690 000	87
, (andra insättare)	1 445 042	94	1 485 758	48
	(323 108 561)	20)		285 243 647 27
Depositions- och kapitalräkning	475 906	56	175 906	56
Statens budgetutjämningsfonds medel	89 976 984	95	89 976 984	95
Investeringskontomedel	15 015 572	—	5 623 423	32
Skogskontomedel	13 024 806	89	9 349 935	91
Medel å konton för investering i skogsbruk och rörelse	242 054 407	26	282 203 724	03
	(360 547 677)	66)		387 329 974 77
Kursdifferenskonto	405 401 285	01		535 092 105 29
Övriga skulder	37 895 892	56		32 807 254 88
Grundfond	50 000 000	—	50 000 000	—
Avbetalningslånefond	65 000 000	—	65 000 000	—
Reservfond	20 000 000	—	20 000 000	—
Pensionsfonder	6 767 843	18	6 767 843	18
Balanserade vinstmedel från föregående år	10 954	08	678 100	40
vinst för året	144 667 146	32	133 131 545	71
	(286 445 943)	58)		275 577 489 29
Internationella valutafonden	387 885 890	77		581 851 611 01
Internationella återuppbyggnadsbanken	27 192 113	70		19 131 02
Summa	7 890 988 563	70		8 371 335 095 78

	1958		1959	
	Kronor		Kronor	
Utgifter och förluster				
Räntor & inlåningsräkningar	1 060 445	30		646 047 81
<u>Arvoden till fullmäktige och suppleanter för fullmäktige, m. fl.</u>				
Fullmäktige och suppleanter för dem	97 526	37	98 099	39
Styrelseledamöter vid avdelningskontoren och suppleanter för dem	141 187	83	140 706	16
Ledamöter i valutastyrelsen och suppleanter för dem	15 420	—	15 300	—
	254 134	20	254 105	55
<u>Avlöningar till ordinarie tjänstemän</u>				
Lön, vikariatsersättning, felräkningspenningar ¹ , kallortstillägg m. m.	5 427 139	90	5 467 415	20
<u>Avlöningar till icke ordinarie personal</u>				
Lön, vikariatsersättning, kallortstillägg m. m.	2 319 803	58	2 324 253	86
Arvode till ombudsmannen i Malmö	4 320	—	4 320	—
Ersättning till tillfälliga befattningshavare ..	1 676 390	57	1 611 382	87
Övertidsersättning, m. m.	50 248	78	56 726	05
	4 050 762	93	3 996 682	78
<u>Arvoden och särskilda ersättningar, m. m.</u>				
Arvoden enligt 35 och 36 §§ avlöningsreglementet	14 400	—	6 000	—
Personliga lönetillägg m. m.	1 089	—	567	60
Gottgörelse jämlikt 18 §, 1 mom. avlöningsreglementet	18 026	53	16 613	20
Gratifikation eller belöning enligt 37 § avlöningsreglementet	11 600	—	7 150	—
	45 115	53	30 330	80
<u>Rörligt tillägg</u>	1 222 008	46	1 411 508	50
	(10 999 161)	02		11 160 042 83
<u>Pensioner, m. m.</u>				
Egenpensioner	1 090 202	03	1 541 177	16
Familjepensioner	371 867	91	523 996	78
Diverse pensioner och understöd	14 101	—	26 115	27
Rörligt tillägg ²	1 188 533	29	619 529	25
	(2 664 704)	23		2 710 818 46
	14 724 310	55	Transport	14 516 909 10

¹ Felräkningspenningar utgöra för 1958 Kr. 680:12.

” ” ” 1959 ” 682:18.

² Rörligt tillägg har utgått endast för tiden 1/1—30/6 1959.

förlusträkning

	1958		1959	
	Kronor		Kronor	
Inkomster och vinster				
Diskonto å växlar	241 884	82	135 095	58
Räntor å hypotekslån m. m.	2 289 086	45	2 620 614	63
Räntor å avbetalningslån	3 020 338	75	2 894 882	45
Inbetalningar å inom linjen förda eller avskrivna lånefordringar	2 567	65	1 806	53
	(5 553 877)	67		
Av utrikesrörelsen uppkommen vinst	31 898 306	02		
				5 652 399 19
Inkomst av svenska statspapper och obligationer, efter nedskrivningar	128 459 666	97	105 932 404	16
Provisioner m. m.	62 404	09	77 984	85
Courtage å obligationer	10 613	94	5 079	83
Ränta å hos riksgäldskontoret inestående pensionsfondsmedel	270 713	73	284 249	41
Avgifter för i förvar mottagna depositioner ..	347 312	95	356 467	54
Ersättning för förvaltning av statens bosättningslånefond	308 112	—	291 984	—
Ersättning för förvaltning av statens egna hemslånefond m. fl. fonder	197 911	—	179 119	50
Köpeskilling för försålda fastigheter	—	—	193 500	—
Inkomster av fastigheter	387 658	96	394 210	42
Kassaöverskott	4 638	44	4 550	53
Diverse	41 267	02	57 788	39
	(130 090 299)	10		
				41 400 765 84
				107 777 338 63
Summa	167 542 482	79		154 830 503 66

	1958		1959	
	Kronor		Kronor	
Utgifter och förluster				
<u>Förvaltningsutgifter, m. m.</u>	(14 724 310	55)	Transport	14 516 909 10
Ändrings- och reparationsarbeten å fastigheter	344 425	49	784 574	83
Avloppsanläggning	—	—	66 696	82
Fastighetsutskylder, renhållning av gator och gårdar	110 979	51	116 308	43
Kontorshyror inklusive hyra för Rosenbad ..	104 549	65	377 615	39
Rengöring inom fastigheterna	244 883	95	260 418	49
Värme och belysning	287 878	82	257 652	26
Omläggning av riksbankens värmesystem	189 422	75	111 099	01
Inventarier och deras underhåll	561 438	57	200 172	71
Materialier, tidningar, böcker, m. m.	362 390	83	424 626	09
Post-, assurances-, telegram- och telefonavgifter	930 676	10	936 526	95
Rese-, traktaments- och flyttningkostnader ..	151 644	02	98 608	74
Sjukvård och begravningshjälp, m. m.	128 150	55	132 519	08
Vissa beredskapsutgifter	319 156	70	111 511	46
Övriga förvaltningsutgifter	484 006	66	274 442	28
Ombyggnadskostnader för Rosenbadfilialen..	490 874	15	—	—
	(4 710 477	75)		4 152 772 54
Courtage å obligationer	27 651	06	6 163	16
Kassaförluster	7 156	11	8 914	41
Diverse	5 741	—	14 198	74
	(40 548	17)		29 276 31
Kostnader för sedeltryckeriet ¹	1 700 000	—	1 600 000	—
Kostnader för pappersbruket ¹	1 700 000	—	1 400 000	—
	(3 400 000	—)		3 000 000 —
Summa utgifter och förluster	22 875 336	47		21 698 957 95
Saldo vinst	144 667 146	32		133 131 545 71
Summa	167 542 482	79		154 830 503 66

¹ Jämför § 28 i berättelsen.

förlusträkning

	1958	1959	
	Kronor	Kronor	Kronor
Inkomster och vinster	167 542 482,79		154 830 503,66
Summa	167 542 482,79		154 830 503,66

**Vissa inom linjen förda tillgångar vid 1958 och
1959 års slut**

	1958		1959	
	Kronor		Kronor	
<i>Tillgångar</i>				
Riksbankens mynt- och medaljsamling	152 537	81	158 037	81
Taxeringsvärdet av riksbankens fastigheter vid resp. års slut enligt nedanstående specifikation	20 451 400	—	20 511 400	—
Aktier i Internationella Banken i Basel ¹	1 800 000	—	1 800 000	—
Vissa utländska obligationer och fordringar	46 058 800	—	44 403 860	35
Summa	68 462 737	81	66 873 298	16
Fastigheten i:				
Stockholm: bankhuset	5 910 000	—	5 910 000	—
sedeltryckeriet	1 500 000	—	1 500 000	—
Göteborg	1 585 000	—	1 585 000	—
Falun	365 000	—	365 000	—
Gävle	375 000	—	375 000	—
Halmstad	410 000	—	410 000	—
Härnösand	290 000	—	290 000	—
Jönköping	226 000	—	226 000	—
Karlstad	200 000	—	200 000	—
Kristianstad	300 000	—	300 000	—
Linköping	500 000	—	500 000	—
Luleå	387 000	—	387 000	—
Mariestad	273 000	—	273 000	—
Nyköping	520 000	—	520 000	—
Uppsala	666 200	—	666 200	—
Visby	240 000	—	240 000	—
Växjö	830 000	—	830 000	—
Örebro	325 000	—	325 000	—
Östersund	240 000	—	300 000	—
Tumba:				
fabriksanläggningar jämte fasta maskiner och bostäder	4 313 000	—	4 313 000	—
hemmanet inkl. Lill-Tumba	671 200	—	671 200	—
sedelförbränningshuset	200 000	—	200 000	—
Diverse valv	125 000	—	125 000	—
Summa	20 451 400	—	20 511 400	—

¹ Hela aktieinnehavet utgör Schw. Frcs 10 000 000:— (4 000 st. aktier à Schw. Frcs 2 500:—). Av likviden härför har 25 % erlagts.

Avbetalningslånefonden

Fördelningen den 31 december 1959 på riksbankens olika kontor av utestående lån från avbetalningslånefonden framgår av följande tabell:

	Utestående lån	
	Antal	Belopp kronor
Huvudkontoret	777	2 798 185
Avdelningskontoret i: Göteborg	1 316	6 757 257
Malmö	1 130	7 510 961
Falun	280	883 270
Gävle	465	1 382 546
Halmstad	260	936 781
Härnösand	670	1 884 270
Jönköping	418	1 402 472
Kalmar	208	624 207
Karlskrona	267	684 327
Karlstad	264	886 120
Kristianstad	346	1 238 288
Linköping	674	2 188 170
Luleå	1 024	2 892 785
Mariestad	185	610 735
Nyköping	294	1 029 227
Umeå	698	2 027 524
Uppsala	2 582	13 176 063
Visby	243	927 437
Vänersborg	185	617 190
Västerås	436	1 321 191
Växjö	298	1 048 368
Örebro	381	1 271 430
Östersund	629	2 149 467
Summa	14 030	56 248 271

Statens bosättningslånefond

I nedanstående översikt redovisas fördelningen den 31 december 1959 på riksbankens olika kontor av utestående ej avskrivna lån från bosättningslånefonden.

	Utestående lån	
	Antal	Belopp kronor
Huvudkontoret	8 567	7 572 189
Avdelningskontoret i: Göteborg	2 667	2 671 202
Malmö	4 599	4 710 528
Falun	1 190	1 340 039
Gävle	2 015	1 965 516
Halmstad	755	813 256
Härnösand	2 377	2 270 995
Jönköping	1 402	1 364 889
Kalmar	1 055	1 042 214
Karlskrona	968	1 009 840
Karlstad	1 333	1 286 823
Kristianstad	1 405	1 447 045
Linköping	2 263	2 527 474
Luleå	2 141	2 224 346
Mariestad	1 365	1 385 079
Nyköping	1 030	1 046 219
Umeå	1 946	1 949 608
Uppsala	1 531	1 854 597
Visby	211	182 405
Vänersborg	1 561	1 661 518
Västerås	1 640	1 615 676
Växjö	708	719 511
Örebro	1 483	1 556 727
Östersund	742	744 753
Summa	44 954	44 962 449

Egnahems- m. fl. lånefonder

Den 31 december 1959 utestående lån, som övertagits från egnahemsorganen och hushållningssällskapen, fördelar sig till antal och belopp på de olika kontoren sålunda:

	Utestående lån	
	Antal	Belopp kronor
Huvudkontoret	3 707	41 235 184
Avdelningskontoret i: Göteborg	1 260	3 338 284
Malmö	411	2 525 140
Falun	1 179	3 894 045
Gävle	2 340	5 616 921
Halmstad	1 891	7 793 925
Härnösand	4 274	8 656 073
Jönköping	797	3 605 496
Kalmar	1 174	4 401 605
Karlskrona	1 252	5 091 269
Karlstad	2 619	7 841 808
Kristianstad	2 560	10 390 129
Linköping	1 587	6 502 685
Luleå	4 576	9 983 927
Mariestad	1 247	4 872 866
Nyköping	1 310	7 049 184
Umeå	3 453	9 936 940
Uppsala	1 672	5 928 853
Visby	1 500	4 208 526
Vänersborg	3 133	10 905 213
Västerås	719	2 669 184
Växjö	1 574	5 232 778
Örebro	671	1 489 505
Östersund	3 225	7 928 787
Summa	48 131	181 098 326

Den 31 december 1959 utestående lån, vilka övertagits från egnahemsorganen och hushållningssällskapen, fördelar sig till antal och belopp på följande olika låntyper:

	Utestående lån	
	Antal	Belopp kronor
<i>Utlåning, som handhaves av såväl huvudkontoret som avdelningskontoren:</i>		
Jordbruksegnahemslån, skogslån, äldre tilläggs-lån och förstärkningslån	17 157	86 947 802 —
Bostadsegnahemslån	9 192	37 671 628 —
Uppskovslån	106	32 025 —
Nybyggnadslån	11 595	13 115 822 —
Förbättringslån	4 666	7 312 376 —
1942 års tilläggs-lån	—	— —
Lån till estlandssvenskar	34	168 114 —
Premielån	2 817	1 452 695 —
Gödselvårdslån	12	2 573 —
Täckdikningslån	639	251 681 —
Transport	46 218	146 954 716 —
<i>Utlåning, som helt handhaves av huvudkontoret:</i>		
Arrendelån	31	50 957 —
Lån till låneförmedlare:		
Arbetarsmåbrukslån	1 474	22 463 752 —
Jordbruksegnahemslån	59	775 505 —
Bostadsegnahemslån	340	10 849 153 —
Uppskovslån	9	4 242 —
1942 års tilläggs-lån	—	— —
Summa	48 131	181 098 326 —

Riksbankens delfond av fonden för låneunderstöd; stödlån till jordbrukare

Den 31 december 1959 utestående stödlån fördelar sig till antal och belopp i tusental kronor på de olika kontoren sålunda:

	Enl. SFS 369/1951 St A		Enl. SFS 766/1951 St B		Enl. SFS 764/1952 St C		Enl. SFS 723/1954 St D		Enl. SFS 593/1955 St E		Enl. SFS 650/1957 St F		Summa	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Huvudkontoret . . .	—	—	7	17,6	421	1 215,6	13	39,2	558	2 461,0	589	3 513,4	1 588	7 246,8
Göteborg	1	2,0	2	8,7	27	19,0	54	128,5	251	488,0	180	490,4	515	1 136,6
Malmö	—	—	11	23,2	32	46,3	404	1 612,9	136	385,5	28	94,9	611	2 162,8
Falun	—	—	—	—	82	82,9	4	17,5	39	89,9	184	841,3	309	1 031,5
Gävle	—	—	—	—	481	216,7	135	123,1	221	353,0	104	282,1	941	974,8
Halmstad	1	0,3	1	0,5	85	79,2	544	1 368,3	701	2 121,9	388	1 099,1	1 720	4 669,3
Härnösand	—	—	—	—	389	224,4	348	317,4	268	302,5	95	143,9	1 100	988,2
Jönköping	—	—	—	—	634	693,1	118	221,6	336	736,9	129	475,2	1 217	2 126,9
Kalmar	—	—	15	22,7	1 337	1 528,3	2	14,4	808	2 168,1	124	374,0	2 286	4 107,6
Karlskrona	—	—	10	5,3	204	166,0	46	65,8	338	596,5	102	245,1	700	1 078,7
Karlstad	3	1,6	6	12,3	255	428,1	62	120,6	356	1 204,7	298	1 398,8	980	3 166,6
Kristianstad	—	—	14	36,9	196	203,1	830	2 490,7	421	1 079,8	131	460,5	1 592	4 270,9
Linköping	—	—	28	29,7	799	1 757,2	8	16,2	1 577	5 887,3	434	1 478,7	2 346	9 169,1
Luleå	—	—	—	—	1 253	732,3	5 898	5 399,5	1 391	1 462,4	225	216,8	8 767	7 811,0
Mariestad	—	—	8	8,7	655	910,8	77	106,8	1 556	4 604,0	1 106	3 704,8	3 402	9 335,0
Nyköping	—	—	2	0,3	313	642,3	21	55,0	1 255	6 271,4	409	2 137,4	2 000	9 106,8
Umeå	—	—	—	—	1 848	1 328,4	5 177	5 947,3	2 411	3 138,7	1 023	1 846,5	10 459	12 260,8
Uppsala	—	—	3	5,1	230	575,9	19	43,9	416	2 123,3	896	6 281,0	1 564	9 029,2
Visby	—	—	3	7,5	401	386,0	—	—	161	286,2	45	132,8	610	812,5
Vänersborg	3	3,9	5	13,2	290	328,3	215	264,4	940	2 339,3	567	1 517,4	2 020	4 466,4
Västerås	1	2,0	3	28,1	390	728,6	19	37,6	461	2 118,3	709	3 905,9	1 583	6 820,5
Växjö	1	0,6	—	—	381	292,2	153	197,3	180	197,7	83	171,1	798	858,9
Örebro	—	—	5	13,0	575	1 167,1	45	89,8	273	1 063,6	221	1 261,8	1 119	3 595,2
Östersund	—	—	—	—	457	286,5	74	54,5	66	56,2	51	78,7	648	475,9
Summa	10	10,3	123	233,7	11 735	14 038,3	14 266	18 732,4	15 120	41 536,0	8 121	32 151,4	49 375	106 702,1

Bankoutskottets memorial nr 1 år 1960

**Riksbankens delfond av fonden för låneunderstöd;
stödlån till jordbrukare**

Den 30 november 1959 utestående »nödlidande»¹ stödlån med beteckningar St A — St E framgår av följande tabell (belopp i tusental kronor):

	Utestående St A, B, C, D och E-lån		Därav nödlidande lån ¹	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Huvudkontoret	1 019	3 988,3	224	1 082,1
Avdelningskontoret i: Göteborg	339	697,8	19	78,0
Malmö	592	2 255,8	23	116,4
Falun	130	206,0	13	30,2
Gävle	1 002	766,4	61	81,0
Halmstad	1 357	3 958,2	105	305,8
Härnösand	1 106	934,9	165	218,5
Jönköping	1 360	1 901,7	87	249,7
Kalmar	2 345	3 998,2	253	615,5
Karlskrona	669	916,5	76	148,0
Karlstad	712	1 881,3	40	142,8
Kristianstad	1 528	4 161,7	100	281,8
Linköping	2 590	8 347,9	436	1 558,7
Luleå	8 872	8 408,9	906	1 190,4
Mariestad	2 396	6 158,9	300	1 125,8
Nyköping	1 626	7 547,8	58	187,4
Umeå	10 060	11 618,8	805	1 207,6
Uppsala	676	2 956,0	59	220,1
Visby	658	733,4	61	184,9
Vänersborg	1 543	3 214,5	49	126,6
Västerås	897	3 125,2	58	185,8
Växjö	849	795,4	24	50,3
Örebro	971	2 620,5	65	198,7
Östersund	791	485,3	10	16,9
Summa	44 088	81 679,4	3 997	9 603,0

¹ Som nödlidande räknas samtliga lån, varå finnes restantier av förfallet kapital- och/eller räntebelopp.

Fonden för supplementär jordbrukskredit

Den 31 december 1959 utestående lån fördelar sig till antal och belopp på de olika kontoren sålunda:

	Utestående lån	
	Antal	Belopp kronor
Huvudkontoret	47	144 258 —
Avdelningskontoret i: Göteborg	10	31 600 —
Malmö	33	80 100 —
Falun	34	58 730 —
Gävle	16	37 850 —
Halmstad	28	68 890 —
Härnösand	10	36 160 —
Jönköping	33	127 950 —
Kalmar	48	180 560 —
Karlskrona	29	96 230 —
Karlstad	45	145 120 —
Kristianstad	89	255 171 —
Linköping	92	364 280 —
Luleå	7	26 860 —
Mariestad	132	504 100 —
Nyköping	203	625 200 —
Umeå	27	68 470 —
Uppsala	108	413 257 —
Visby	24	68 540 —
Vänersborg	48	169 410 —
Västerås	85	222 230 —
Växjö	24	68 440 —
Örebro	99	270 734 —
Östersund	26	50 990 —
Summa	1 297	4 115 130 —

Riksbankens styrelse och vissa förvaltningsåtgärder

§ 1.

Vid det val, som de av riksdagens kamrar utsedda valmännen förrättade den 24 april 1959, utsågs herrar Gunnar Svärd och Emil Ahlkvist till fullmäktige för valperioden 1959—1962 (båda omvalda).

Till suppleanter valdes samtidigt för herr Svärd herr Ragnar Sundén (omvald)

» » Ahlkvist » Tore Bengtsson i Halmstad (omvald).

Fullmäktige utsåg därefter samma dag för tiden till dess nytt val av fullmäktige år 1960 förrättats

till *vice ordförande* och *deputerad*: herr Persson i Vinberg (omvald);

till *riksbankschef*: herr Åsbrink (omvald);

till suppleant för riksbankschefen att med fullmäktigs rätt och ansvar vid inträffande förfall träda i hans ställe (*vice riksbankschef*): herr Sven Joge (omvald).

Kungl. Maj:t har från och med den 1 juli 1959 för tre år förlängt förordnandet för generaldirektören Alf Johansson att vara suppleant för fullmäktig.

§ 2.

Till ledamöter av riksbankens industristyrelse för tiden till dess nytt val av fullmäktige år 1960 försiggått utsåg fullmäktige den 24 april 1959 herr Persson i Vinberg, ordförande, bankdirektören Hjalmar Ekengren samt f. d. överdirektören Ryno Lundquist, den sistnämnde i egenkap av industrisakkunnig ledamot (samtliga omvalda).

Till suppleanter utsågs samtidigt herr Kollberg (för ordföranden), bankkommissarien Helge Borggren (för Ekengren), och civilingenjören Gösta Carlsson (för Lundquist; samtliga omvalda).

§ 3.

Till ledamöter i valutastyrelsen utsåg fullmäktige den 24 april 1959 för tiden till dess nytt fullmäktigeval under år 1960 ägt rum vice riksbankschefen Sven Joge, ordförande, herr Persson i Vinberg, vice ordförande, och bankdirektören Åke Lundgren samt till personliga suppleanter för dem respektive bankdirektören Hjalmar Ekengren, direktören Nils Aastrup och bankdirektören Gunnar Åkermalm (samtliga omvalda).

Kungl. Maj:t har den 30 april 1959 entledigat regeringsrådet C. V. Åbjörnsson från uppdraget att vara ledamot i valutastyrelsen och i hans ställe till ledamot förordnat t. f. expeditionschefen i finansdepartementet

G. L. Eriksson med t. f. byråchefen i finansdepartementet L. G. Kalderén såsom suppleant. Förordnandena för de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna i valutastyrelsen gäller till utgången av juni 1960 (jfr föregående års berättelse, § 3).

§ 4.

Till ledamöter av *d e l e g e r a d e* för riksdagens verk för år 1960 utsåg fullmäktige vid sammanträde den 17 december 1959 herrar Persson i Vinberg och Rubbestad med herr Kollberg som suppleant (samtliga omvalda).

§ 5.

Beträffande sammansättningen av styrelserna vid avdelningskontoren torde få hänvisas till fullmäktiges protokoll den 17 december 1959.

§ 6.

Den av fullmäktige den 12 september 1957 tillsatta *o r g a n i s a t i o n s - k o m m i t t é n* har från och med den 17 september 1959 erhållit delvis ändrad sammansättning. Fullmäktige har nämligen, med befriande av förre vice riksbankschefen Lennart Hammarskiöld från uppdraget att vara ledamot och ordförande i kommittén, utsett herr Persson i Vinberg till ordförande samt vice riksbankschefen Sven Joge till ny ledamot av kommittén.

Kommitténs verksamhet har i stort sett vilat under året i avvaktan på att riksdagen skulle ta ställning till kommitténs av fullmäktige i skrivelse till bankoutskottet den 19 februari 1959 tillstyrkta förslag att riksbanken — under nu gällande arbetsmässiga och administrativa förutsättningar — skulle bibehålla den nuvarande distriktsindelningen.

Med anledning av nämnda framställning och på hemställan av bankoutskottet i dess utlåtande nr 44 har riksdagen beslutat, att riksbanken tills vidare må bibehålla avdelningskontor på de platser, där sådana för närvarande är inrättade. Samtidigt har emellertid utskottet i nämnda, av riksdagen godkända utlåtande understrukit angelägenheten av att utredningar rörande möjligheterna att tillföra avdelningskontoren ytterligare arbetsuppgifter från statsförvaltningen snarast igångsättes och redovisas för riksdagen. Detta utredningsarbete måste sannolikt enligt utskottets mening omfatta stora delar av den lokala statsförvaltningen och således företagas i annan ordning än den hittills inom riksbanken verkställda utredningen. Det får enligt utskottet ankomma på fullmäktige att ta initiativet härtill och göra de hänvändelser till Kungl. Maj:t som i anslutning härtill kan visa sig erforderliga.

Med hänsyn till vad utskottet sålunda uttalat har fullmäktige den 3 december 1959 uppdragit åt organisationskommittén att upprätta förslag till skrivelse i ärendet till Kungl. Maj:t.

Kommittén har därefter återupptagit sitt arbete.

§ 7.

Den europeiska betalningsunionen (EPU), som i juni 1958 förlängdes att gälla till och med den 30 juni 1959, ersattes fr. o. m. den 29 december 1958 med det Europeiska monetära avtalet (EMA).

§ 8.

Riksbanken har handhaft betalningsarrangemanget med Banco do Brasil samt tillämpningen av de mellan Sverige, å ena, samt Bulgarien, Polen, Rumänien (fr. o. m. den 28 augusti 1959), Sovjetunionen, Spanien (t. o. m. den 20 juli 1959, då Spanien beviljades inträde i EMA), Tjeckoslovakien och Ungern, å andra sidan, träffade betalningsöverenskommelserna, vilka samtliga är av bilateral innebörd.

Riksbanken har vidare handhaft tillämpningen av de mellan Sverige och OEEC-länderna Danmark, Frankrike, Nederländerna, Norge, Portugal och Turkiet ingångna betalningsöverenskommelserna. Avtalet med Turkiet försettes dock ur kraft den 15 juni 1959, avtalet med Norge den 17 november 1959, avtalet med Portugal den 24 november 1959, avtalet med Danmark den 25 november 1959 och avtalet med Frankrike den 12 december 1959. Åtgärder har vidtagits i syfte att bringa även avtalet med Nederländerna att upphöra. Överenskommelserna med Belgien, Grekland, Italien, Schweiz, Storbritannien, Förbundsrepubliken Tyskland och Österrike upphörde att gälla samtidigt som EPU upphörde.

I den mån tillämpningsfrågor på betalningsområdet uppkommit under de med Argentina, Finland, Japan, Jugoslavien, Folkrepubliken Kina, Marocko och Tunisien träffade betalningsöverenskommelserna, vilka samtliga är av multilateral innebörd, har dessa fallit inom riksbankens verksamhetsområde. Ifrågavarande överenskommelse med Tunisien upphörde att gälla den 3 november 1959.

§ 9.

För handläggning av ärenden rörande lånegaranti för s. k. i n d u s t r i g a r a n t i l å n vilka utlämnas enligt Kungl. kungörelse den 4 juni 1954 (nr 409) skall i län, där företagarförening finns med rätt att utlämna lån av statsmedel, denna förening utgöra lokalorgan, medan i andra län riksbankens kontor är lokalorgan. Numera fungerar av riksbankens kontor endast huvudkontoret som lokalorgan för beviljande av industrigaranti.

Riksbankens samtliga kontor är däremot lokalorgan i ärenden rörande statsgaranti för lån, som jämlikt Kungl. brev den 30 juni 1959 utlämnas till företag inom turisthotellnäringen (h o t e l l g a r a n t i l å n). Enligt sagda brev skall vad i 2—20 §§ förenämnda kungörelse 1954: 409 stadgas i tillämpliga delar — med vissa avvikelser — gälla även beträffande hotellgarantilån. Lånegarantin beslutas av Kungl. Maj:t. Hittills har icke någon dylik garanti lämnats.

§ 10.

Vid utgången av år 1959 inestod i riksbanken å investeringskonto för skog jämlikt lagen den 14 december 1951 (nr 783) sammanlagt omkring 6 mkr.

Å konton, som avses i Kungl. förordningen den 27 mars 1954 (nr 142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, inestod i riksbanken vid samma tidpunkt i runt tal 9 mkr. Riksbanken tillämpar sedan den 1 juni 1958 en räntesats av $4\frac{1}{2}\%$ för medel insatta å skogskonto.

§ 11.

Vid utgången av år 1959 inestod i riksbanken medel, som insatts jämlikt Kungl. förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) angående investeringsfonder för konjunkturutjämnning, till ett sammanlagt belopp av cirka 282 mkr, därav omkring 269 mkr avsåg investeringsfonder för rörelse och omkring 13 mkr investeringsfonder för skogsbruk.

§ 12.

På kontot statens budgetutjämningsfonds medel kvarstod i riksbanken vid utgången av år 1959 ett belopp av cirka 90 mkr.

§ 13.

Riksbankens officiella diskonto för växlar på högst 3 månader har sedan den 3 maj 1958 utgjort lägst $4\frac{1}{2}\%$.

§ 14.

Från avbetalningslånefonden, vilken uppgår till 65 mkr, utgjorde utlåningen — inklusive på indrivning beroende medel — vid utgången av år 1959 sammanlagt 56 248 271 kronor. Däri ingår ett belopp om 36 372 114 kronor, vilket utlämnats såsom garantilån enligt kungörelsen den 11 oktober 1946 (nr 676) angående statlig kreditgaranti åt den som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, kungörelsen den 30 april 1948 (nr 210) angående statlig kreditgaranti för lån åt den som genomgått polisskola, kungörelsen den 16 juni 1950 (nr 469) angående studielån med statlig kreditgaranti, kungörelsen den 31 maj 1957 (nr 276) med särskilda bestämmelser om studielån åt flyktingstudenter samt kungörelsen den 30 juni 1959 (nr 436) med särskilda bestämmelser om studielån åt vissa utländska studerande. Antalet garantilån utgjorde vid samma tidpunkt 5 065, därav 503 vid huvudkontoret och 4 562 vid avdelningskontoren, vilket innebär en ökning under året med 197. Antalet övriga avbetalningslån har under året nedgått med 896.

Räntan å lån från fonden har sedan den 6 maj 1958 utgjort $5\frac{3}{4}\%$; för

garantilån har dock räntan från och med den 1 juni 1958, jämlikt Kungl. kungörelse den 16 maj 1958 (nr 211), utgått med 5 %.

Rörande avbetalningslånens fördelning till antal och belopp på de olika kontoren hänvisas till de uppgifter, som intagits å sid. 33.

§ 15.

Från statens bosättningslånefond, till vilken riksdagen hittills som kapital anvisat sammanlagt 61 100 600 kronor, varav 56 mkr överlämnats till riksbanken, utgjorde utlåningen vid utgången av sistlidna år 44 962 449 kronor. Rörande fördelningen å de olika kontoren av lånen till antal och belopp hänvisas till sammanställningen å sid. 34. Under år 1959 har antalet lån nedgått med 3 710 och det utestående lånebeloppet har minskat med 3 680 277 kronor.

För lån från fonden utgår ränta efter fast, under hela lånetiden oförändrad räntefot. För lån, som numera utgives, skall tillämpas den normalränta, vilken gäller för det budgetår då lånet beviljats. Beträffande lån, som utlämnas under innevarande budgetår, utgör räntefoten (normalräntan) 4 1/2 %.

Från låneverksamhetens början den 1 januari 1938 och till utgången av år 1959 har utlämnats lån till ett belopp av sammanlagt 302 669 490 kronor, varav återbetalats 254 684 309 kronor, medan ett belopp av sammanlagt 3 022 000 kronor efterskänkts eller avskrivits, motsvarande omkring 1 % av hittills utlämnade medel.

För förvaltningen av bosättningslånen under budgetåret 1958/59 har riksbanken uppburit 291 284 kronor.

§ 16.

Utlåningen från fonden för hantverks- och småindustri kredit, vars kapital utgör 998 250 kronor, uppgick vid utgången av år 1959 till följande belopp, nämligen

Kontor	Antal lån	Sammanlagd lånesumma kr.
Falun	9	37 700:—
Jönköping	1	500:—
Linköping	14	98 850:—
Uppsala	27	143 484:—
Vänernborg	8	63 350:—
	59	343 884:—

Vid utgången av år 1958 utestod 63 lån å ett sammanlagt belopp av 429 082 kronor. En minskning i utlåningen från fonden har sålunda inträtt även under år 1959.

Räntan å lån från fonden utgår efter fast, vid lånets beviljande bestämd räntefot, motsvarande normalräntan med tillägg av $\frac{1}{2}$ %. För lån beviljade under budgetåret 1959/60 utgör räntefoten 5 %.

§ 17.

De jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1948 av riksbanken från egen hemsorganen och hushållningssällskapen övertagna lånen fördelade sig per den 31 december 1959 å de olika kontoren på sätt närmare framgår av sammanställningar å sid. 35 och 36. Antalet förvaltade lån har under år 1959 nedgått från 51 177 till 48 131 och det utestående lånebeloppet har under samma tid minskat från 193 213 563 kronor till 181 098 326 kronor.

Under budgetåret 1958/59 har på grund av utebliven betalning avskrivits endast ett lån å 1 114 kronor. Sedan riksbanken övertog låneförvaltningen den 1 juli 1948 har av dylikt skäl avskrivits sammanlagt 145 892 kronor.

För förvaltningen av lånen under budgetåret 1958/59 har riksbanken uppburit ersättning efter 3 kronor 50 öre per lån med 179 119 kronor 50 öre.

Av de av riksbanken förvaltade fondmedlen, som sammanhänger med ifrågavarande låneverksamhet — och vilka ej ingår i riksbankens balansräkning utan redovisas separat — har till statsverket under år 1959 av influtna amorteringar återlevererats 11 359 410 kronor. Beloppet fördelar sig med 7 230 000 kronor å egna hemslånefonden, 1 990 000 kronor å lånefonden för främjande av bostadsbyggande å landsbygden, 40 000 kronor å täckdiktningsslånefonden, 20 000 kronor å arrendelånefonden, 1 020 000 kronor å arbetarsmåbrukslånefonden samt 1 059 410 kronor å förbättringslån under riksbankens delfond av fonden för låneunderstöd.

§ 18.

Vid utgången av år 1959 förvaltade riksbanken stödlån till jordbrukare utgivna enligt Kungl. kungörelserna nr 369/1951 (St A), 766/1951 (St B), 764/1952 (St C), 723/1954 (St D), 593/1955 (St E) och 650/1957 (St F) till ett sammanlagt belopp av 106 702 078 kronor, innebärande en minskning under året med 22 091 287 kronor.

Rörande lånens fördelning å de olika kontoren hänvisas till sammanställning å sid. 37. Vissa uppgifter beträffande nödlidande lån meddelas å sid. 38.

§ 19.

Genom kungörelse den 10 april 1959 (nr 77) har Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med riksdagens beslut, förordnat, att kungörelsen den 21 december 1956 (nr 608) angående lån från fonden för supplementär jordbrukskredit skulle upphöra att gälla med utgången av

juni månad 1959 utom beträffande lån som beviljats dessförinnan. Någon nyutlåning från fonden har följaktligen ej beslutats efter sistnämnda tidpunkt.

På förslag av jordbruksutskottet medgav 1959 års riksdag att statlig kreditgaranti fick ställas av lantbruksnämnderna för lån från fonden, vilka avsåg att bereda möjlighet för jordbrukare, som saknade egna medel för ändamålet, att inköpa utsäde, konstgödsel och liknande produktionsmedel som var nödvändiga för att genomföra vårbruket 1959. Beslut i låneärende måste emellertid ha fattats före den 1 juli 1959. Kungl. kungörelse i ämnet utfärdades den 17 april 1959 (nr 78).

Räntan för ifrågavarande statsgaranterade lån har av fullmäktige den 23 april 1959 fastställts till 5 1/2 % oavsett lånens löptid. För övriga lån från fonden har gällt oförändrade räntesatser sedan den 5 maj 1958.

Vid utgången av år 1959 utestod lån från fonden för supplementär jordbrukskredit till ett sammanlagt belopp av 4 115 130 kronor. Vid årets början uppgick utlåningen från fonden till 4 151 885 kronor.

Rörande lånens fördelning å de olika kontoren hänvisas till sammanställning å sid. 39.

§ 20.

Genom lag den 22 maj 1959 (nr 183) höjdes maximibeloppet för sedelutgivningen från och med den 1 juli samma år med 200 mkr till 6 800 mkr.

Det högsta beloppet av utelöpande sedlar redovisas per den 23 december 1959 och utgjorde 6 472 204 071 kronor, 206 720 595 kronor eller 3,3 % över siffran för samma dag föregående år.

§ 21.

Angående användningen av riksbankens vinst för år 1958 torde få hänvisas till bankoutskottets memorial nr 18 år 1959.

§ 22.

Enligt överenskommelse med berörda personalorganisationer har de sedan den 1 april 1949 gällande bestämmelserna om företagsnämnder vid riksbanken upphört att gälla från och med den 1 augusti 1959. I stället skall Kungl. Maj:ts cirkulär till statsmyndigheterna den 19 december 1958 (nr 662) med därvid såsom bilaga fogade »Allmänna grunder för företagsnämnder m. m. inom statsförvaltningen» i tillämpliga delar gälla beträffande riksbankens företagsnämnder.

§ 23.

Sedan två f. d. riksbankstjänstemän, Folke Lindesvärd och Erik Palm, vid Stockholms rådhusrätt anhängiggjort rättegång mot riksbanken för

utbekommande av viss avlöning under tjänstgöring såsom beställningshavare i reserven, har målen numera slutligt avgjorts genom att Högsta domstolen, dit Lindesvärd och Palm fullföljt talan mot Svea hovrätts domar, fastställt hovrättens domslut, varigenom Lindesvärds och Palms talan ogillats.

§ 24.

Riksbankens löneplansanställda personal — bortsett från personalen vid sedeltryckeriet och pappersbruket, som redovisas i § 28 — uppgick per den 31 december 1959 till följande antal (motsvarande antal vid utgången av år 1958 anges inom parentes).

Ordinarie tjänstemän med

a) lönegradsbeteckningen Bp	16	(16)
b) » ABp	21	(21)
c) » Ar	7 ¹	(8)
d) » Ao	303 ²	(305)
därav bankpersonal	182	(183)
biträdespersonal	67	(65)
vaktpersonal m. fl.	54	(57)
<i>extra ordinarie tjänstemän</i>	148 ³	(150)
därav bankpersonal	13	(14)
bankexpeditörspersonal ...	22 ⁴	(19)
biträdespersonal	86	(98)
vaktpersonal m. fl.	27	(19)
<i>aspiranter</i>	22	(20)
därav bankaspiranter	13	(8)
biträdesaspiranter	9	(12)
<i>extra tjänstemän</i>	38	(38)
därav biträdespersonal	34	(30)
vaktpersonal m. fl.	4	(8)
	Summa	555 (558)

¹ Därav 1 tjänsteman med vikariatslön och 4 tjänstemän, vilka tillika innehar lägre, över stat förd tjänst med lönegradsbeteckningen Ao.

² Därav 14 tjänstemän, vilka innehar personlig extra ordinarie tjänst (tjänstetidsbefordran).

³ Därutöver 40 tjänstemän, vilka tillika innehar lägre ordinarie tjänst och vilka i uppställningen redovisats som ordinarie tjänstemän.

⁴ Därav 20 tjänstemän, vilka innehar lägre ordinarie tjänst men ej redovisats som ordinarie tjänstemän.

Utöver den löneplansanställda personalen finnes vid riksbanken s. k. reservpersonal, d. v. s. personal anställd huvudsakligen för sedelräkning och i allmänhet med intermittert tjänstgöring. Av denna personal tjänstgör i genomsnitt cirka 210.

Delegerade för riksdagens verk, vilka jämlikt riksdagens bemyndigande (jfr BoU:s utl. nr 35: 1952 resp. nr 27: 1955) äger bestämma antalet kamarskrivartjänster i riksbanken i Ao 15 och antalet bankvaktmästartjänster i Ao 7, har för år 1960 fastställt dessa antal till 56, respektive 25.

§ 25.

Inom huvudkontorets fastighet å Helgeandsholmen har omläggningen av värmesystemet fortsatts, sedan 1959 års riksdag (BoU:s utl. 1959: 31) medgivit att i riksdagshuset anordnas en för riksdags- och riksbankshusen gemensam värmecentral samt bemyndigat riksbanken att för ifrågavarande ändringsarbeten ta i anspråk förslagsvis 520 000 kronor utöver de 170 000 kronor, som anvisats av 1957 års riksdag.

I samband med efterläggningar på grund av nämnda arbeten med värmeanläggningen har målningsarbeten utförts för en kostnad av 17 800 kronor. Därjämte har golvet i en del av korridoren en trappa upp omlagts för en kostnad av 16 800 kronor.

Det i föregående års berättelse omnämnda arbetet med omläggningen av riksbankens avloppssystem och anslutningen av detsamma till stadens avloppsnät i Kanslihuskajen har slutförts. Totalkostnaden kan ej angivas, då anläggningen ännu icke är helt likviderad.

Beslut har vidare fattats om reparation av räcket å Bankkajen samt om uppsättning å nämnda kaj av nya lyktstolpar. Den sammanlagda kostnaden har beräknats till 14 500 kronor.

Österbygdens vattendomstol har, på ansökan av Stockholms stad, genom dom den 24 oktober 1959 lämnat staden tillstånd att på vissa villkor utföra och för framtiden bibehålla en damm i Norrströms södra del — den s. k. Stallkanalen — från Bankkajen till Kanslihuskajen. Dammbyggnaden skall vara fullbordad senast vid utgången av år 1962.

Vid avdelningskontoren har kostnaderna under året för fastighetsunderhåll, som beslutats av fullmäktige eller direktionen, uppgått till belopp, som framgår av nedanstående sammanställning. De kontor, där kostnaderna understiger 5 000 kronor, har ej medtagits.

Kontor	Kronor	Kostnaden avser huvudsakligen:
Göteborg	5 800: —	Diverse ändrings- och reparationsarbeten i samband med om disposition av uthyrda lokaler.
Halmstad	57 000: —	Reparationer i en uthyrd bostadsvåning (se föregående års berättelse) samt uppförande av ny pannskorsten jämte smidesarbeten till denna.
Kristianstad . .	10 000: —	Ändrings- och reparationsarbeten i bankkalkalerna samt målningsarbeten i vaktmästarbostaden.

Kontor	Kronor	Kostnaden avser huvudsakligen:
Luleå	115 000:—	Lagning av skadad puts på samtliga fasader, sedan gammal färg avlägsnats, samt därefter sprutning av fasaderna med s.k. activan. Omdragning av ledningar och komplettering av plåtbeslag på tak och lister; målning av fönster.
Mariestad	38 800:—	Ändrings- och reparationsarbeten i banklokalerna.
Vänersborg	6 300:—	Ombyggnad av kapprum och anordnande av toaletter.
Östersund	11 500:—	Reparations- och målningsarbeten i direktörsvåningen. Inmontering av radiatorer i vaktmästarbostaden. Underhåll av yttertaket.

Beslut har fattats om ombyggnad och reparation av huvudentré och trapphallar vid kontoret i Luleå. Kostnaderna härför beräknas uppgå till cirka 35 000 kronor.

Medgivande har lämnats televerket, som förhyr lokaler i riksbankens fastighet i Mariestad, att på egen bekostnad verkställa om- och tillbyggnad av dessa lokaler.

§ 26.

Med stöd av bemyndigande av 1959 års riksdag (se BoU:s utl. nr 33) har riksbanken genom köpekontrakt den 25 juni 1959 för en köpeskilling av 193 500 kronor överlåtit viss beredskapsanläggning.

§ 27.

Sedan telestyrelsen i skrivelse den 26 oktober 1959 anmält önskan att omkring år 1963 få övertaga de lokaler i televerkets fastighet i Kalmar, vilka för närvarande förhyres för riksbankens avdelningskontor i nämnda stad, har förhandlingar upptagits med Aktiebolaget Skånska Cementgjuteriet om att förhyra lokaler för avdelningskontoret i en bolaget tillhörig nybyggnad, som är under färdigställande.

§ 28.

Nya kollektivavtal för arbetarpersonalen vid pappersbruket och sedeltryckeriet har träffats för tiden 1 februari 1959—31 januari 1960. I kollektivavtalet beträffande arbetarpersonalen vid pappersbruket har därefter vidtagits vissa ändringar och tillägg avseende arbetstiden och dess förläggning från och med den 1 januari 1960 i anledning av den arbetstidsförkortning som enligt gällande lag skall genomföras från och med sistnämnda

dag. Vidare har nytt kollektivavtal för förmännen vid pappersbruket ingåtts för år 1959.

Pappersbruket: Leveranserna av sedelpapper från pappersbruket till sedelkontoret har under år 1959 uppgått till 65,8 milj. sedelenheter, mot 97,4 milj. sedelenheter under föregående år.

Försäljningen av annat papper m. m. har haft ett värde av i runt tal 3,1 mkr, mot cirka 2,8 mkr föregående år.

De i föregående års berättelse omförmälda maskinerna för tillverkning av sedelpapper i rulle har numera levererats. Anläggningen omfattar ny rull- och granskningsmaskin till en kostnad av omkring 187 000 kronor, nya upp- och rullningsanordningar å pappersmaskin, skärmaskin, kalander och limmaskin till en kostnad av cirka 88 000 kronor samt nya upp- och avrullningsspindlar med hylsor till en kostnad av omkring 35 600 kronor. I dessa belopp ingår även kostnaderna för montage och erforderliga byggnadsarbeten, vilka till större delen utförts av brukets egen personal.

Även den i sagda berättelse omnämnda 500 kVA-transformatorn har numera levererats och monterats.

För limmaskinen har installerats en automatisk, registrerande fukthaltsmätare och vid pappersmaskinen har anbragts en ny separat ångledning till filttorkeylindrarna. Kostnaderna har uppgått till cirka 23 000 resp. 10 500 kronor.

För effektivisering av rengöringsarbetena inom ledningsnätet för pappersmassan har anskaffats en pump för högtrycksvatten, kostnadsberäknad till 9 000 kronor.

Skiljerummet har försetts med en anläggning för luftkonditionering till en beräknad kostnad av omkring 19 000 kronor.

Telfrar för papperslagring har efter yrkesinspektionens anvisningar anordnats för en kostnad av omkring 20 900 kronor.

Till grovholländeriet har inköpts och levererats en holländarekubb, komplett med axel m. m., till en beräknad kostnad av omkring 40 000 kronor, varav hittills erlagts omkring 26 700 kronor.

I samband med installationen av de nya maskinerna har vissa förarbeten utförts för en förbättring av 1875 års fabriksbyggnad, i det att pelarfundament och pelare utbytts mot dylika av sådan bärkraft, att betongbjälklag framdeles kan utföras i byggnadens övre våningar. Kostnaderna för dessa arbeten har uppgått till cirka 12 800 kronor.

1833 års fabriksbyggnad har under året underkastats fullständig yttre reparation till en kostnad av omkring 13 000 kronor.

Moderniseringen och reparationen av bostadssamhället har fortgått planenligt.

Vid utgången av år 1959 uppgick antalet anställningshavare vid bruket till 17 tjänstemän, 6 förmän, 64 manliga och 40 kvinnliga arbetare (därav 4 deltidanställda), vartill kommer städningpersonal.

Sedeltryckeriet: Under år 1959 levererade sedeltryckeriet till sedelkontoret omkring 89,5 milj. sedelenheter mot omkring 82,1 milj. sedelenheter föregående år.

Sedeltryckeriets tidigare bostadslägenheter har under året ombyggt till arbetslokaler för gransknings- och skärmaskinsavdelningarna, vilka härigenom erhållit ändamålsenliga lokaler. Arbeten för påbyggnad av ytterligare en våning å sedeltryckeriets terrassbyggnad har utförts under året och beräknas vara slutförda under första kvartalet 1960. Genom de ovan nämnda om- och påbyggnadsarbetena kommer tryckeriet att tillföras arbetslokaler å sammanlagt cirka 500 kvm. Tryckeriets utrymmesbrist kommer därefter att kvarstå endast för vissa hjälpavdelningar, varjämte vissa önskvärda förbättringar av personalutrymmena icke nu kan genomföras. Man kan emellertid räkna med att en förbättring även för dessa avdelningar m. m. kommer att möjliggöras sedan helrotationsmaskinen blivit inkörd och sedan vissa äldre maskiner avyttrats samt vissa hjälpavdelningar avvecklats.

Det av 1957 års riksdag (se BoU:s utl. 1957: 19) beviljade beloppet 2,5 mkr beräknas vara tillräckligt för att täcka kostnaderna för ovannämnda byggnadsarbeten och för den beställda helrotationsmaskinen, vilken torde komma att levereras under andra kvartalet 1960.

Sedeltryckeriet har under året anskaffat diverse maskiner och inventarier för en sammanlagd kostnad av cirka 77 000 kronor.

Vid utgången av december 1959 uppgick personalen vid sedeltryckeriet till 26 tjänstemän samt 53 manliga och 16 kvinnliga kollektivavtalsanställda arbetare. (Motsvarande antal vid tidpunkten för beslutet om anskaffandet av helrotationsmaskinen var 28, 70 och 20.) Därtill kommer städningsspersonal samt 8 tillfälligt anställda, timavlönade äldre arbetare och nattvakter.

Sedan riksbankens industristyrelse låtit verkställa utredning i frågan har fullmäktige godkänt delvis nya grunder för upprättande av boksluten vid pappers bruket och sedeltryckeriet.

De belopp, som i riksbankens bokslut upptagits såsom riksbankens kostnader för pappers bruket och sedeltryckeriet, anger endast de nettosummor, som under året utbetalats till dessa industrier. Först när boksluten för industrierna föreligger blir det möjligt att bilda sig en uppfattning om resultatet av verksamheten under året.

§ 29.

För riktigheten av de å sid. 26—32 lämnade sifferuppgifterna svarar bankkamrerarna Axel Rosengren och Stig Franzén, vilka undertecknat respektive kontrasierat riksbankens bokslut.

§ 30.

I n s p e k t i o n e r av avdelningskontoren har under år 1959 verkställts av herr Persson i Vinberg och bankdirektören Ekengren vid kontoret i Östersund,

av bankdirektören Ekengren vid kontoren i Göteborg, Malmö, Halmstad, Jönköping, Karlstad, Mariestad, Vänersborg och Örebro, och tillsammans med bankokommissarien Laurén vid kontoret i Kristianstad,

av bankdirektören Callans tillsammans med bankokommissarien Laurén vid kontoret i Nyköping,

av bankokommissarien Laurén vid kontoren i Härnösand, Karlskrona, Umeå, Visby och Växjö och tillsammans med bankokommissarien Borggren vid kontoret i Uppsala samt

av bankokommissarien Borggren vid kontoren i Falun, Gävle, Kalmar, Linköping, Luleå och Västerås.

I inspektionerna vid kontoren i Linköping och Örebro deltog även bankokommissarien Gustafsson.

Föreskrivna inventeringar och undersökningar av huvudkontorets kassor och förvaringsrum ävensom av Tumba pappersbruks och sedeltryckeriets kassor har ägt rum.

Revision genom därtill utsedda tjänstemän har under året verkställts vid samtliga avdelningskontor.

Berättelser från bankens samtliga avdelningskontor biläggas.

Stockholm den 7 januari 1960.

PER EDVIN SKÖLD

RAGNAR PERSSON

PER ÅSBRINK

AXEL RUBBESTAD

GUSTAF KOLLBERG

EMIL AHLKVIST

GUNNAR SVÄRD

/ Karin Winberg

Till Herrar Fullmäktige i Sveriges Riksbank

Valutastyrelsen har i skrivelse till fullmäktige den 27 december 1958 lämnat en redogörelse för såväl den dåvarande tillämpningen av valutaförordningen som för under år 1958 vidtagna ändringar däri. Vad tillämpningsprinciperna och administreringen av valutaregleringen beträffar anser sig valutastyrelsen nu i huvudsak kunna inskränka sig till att hänvisa till nämnda skrivelse. Nedan lämnas en redogörelse för de under år 1959 vidtagna ändringarna i valutalagstiftningen liksom för under året genomförda viktigare ändringar i tillämpningsbestämmelserna ävensom avslutningsvis i korthet för de restriktioner, som för närvarande gälla.

Genom beslut av 1959 års riksdag (prop. 1959: 129; B:o U 36; Rskr 304) har ändring skett beträffande de lagliga förutsättningarna för valutareglering. Den principiellt betydelsefullaste innebörden härav är, att upprätthållande av valutareglering i andra lägen än när riket befinner sig i krig eller krigsfara icke såsom tidigare är beroende av förhandenvaron av utomordentliga, av krig föranledda förhållanden utan kan ske när »så prövas erforderligt för uppnående av det mål, som fastställts för riksbankens penningpolitiska verksamhet, eller eljest med hänsyn till rikets betalningsförhållanden med utlandet». Det sistnämnda kriteriet utgör i nuvarande läge grunden för regleringen av betalningstransaktionerna inom den på bilateral basis vilande betalningstrafiken med utlandet. Förordnande om valutareglering i andra lägen än vid krig eller krigsfara kräver framställning från fullmäktige i riksbanken samt samstående beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen. Är särskilt brådskande läge för handen, kan Kungl. Maj:t dock giva visst begränsat förordnande och i efterhand underställa riksdagen frågan. Förordnande må i dessa fall givas endast för viss tid, högst ett år. Konstruktionen av valutalagen i detta hänseende innebär sålunda, att i första hand riksbanken har att taga ställning till frågan, huruvida behov av valutareglering föreligger eller ej.

Med stöd av bemyndigande av 1959 års riksdag har Kungl. Maj:t utfärdat ny valutaförordning. Den nya förordningen, som gäller till och med den 30 juni 1960, upptar en del ändringar. Sålunda har den äldre valutaförordningens bestämmelser om hembudsskyldighet och om den sedan länge icke utnyttjade möjligheten till brevkontroll utgått. Vidare har tidpunkten, från vilken en utlänning skall ha haft fast bostad i Sverige för att räknas såsom valutainlämning, fastställts till den 1 januari 1957. Tidigare gällde den 1 januari 1953.

Kapitalrörelserna ha fortfarande varit föremål för kontroll. En del inskränkningar, som härvidlag tidigare gällt ifråga om vissa slag av överföringar till dollarområdet jämfört med samma slags överföringar till andra länder, ha upphävts under året. Sålunda har den särskilda emigrationsvalutan även vid emigration till dollarområdet höjts till i övrigt gällande 75.000 kronor per person — emigrant erhåller därutöver löpande avkastning transfererad — och vidare medgives numera försäljning i Sverige från dollarområdets sida av innehav av svenska värdepapper enligt samma regler, som tillämpas gentemot utlandet i övrigt. Valutaregleringen synes i princip ej längre böra användas för att förhindra eller fördröja hemtagning av tillgodohavanden och tillgångar i Sverige av olika slag, tillhöriga i dollarområdet bosatta personer; ifråga om från Sverige emigrerade personer synes dock kunna krävas, att bosättningen utomlands visat sig mera varaktig, innan de uppnå fulla möjligheter till överföring av svenska tillgodohavanden. Vad beträffar överföring av kapital till dollarområdet för räkning i Sverige bosatt person, exempelvis för investering, anser valutastyrelsen det däremot alltjämt motiverat att underkasta framställningar därom mera restriktiv prövning än när det gäller andra länder.

I fråga om förfoganden över utländska värdepapper ha lämnats generella dispenser i olika hänseenden. I Sverige eller i valutabanks eller annan svensk fondkommissionärs depå i utlandet förvarade utländska värdepapper kunna sålunda under vissa förutsättningar omplaceras i utlandet genom att försäljningslikviden användes för köp av utländska värdepapper. Vad beträffar överlåtelse mellan valutainlämningar av i Sverige förvarade utländska värdepapper har tidigare gällande föreskrift, att värdepapperen skola vara börsnoterade i Sverige eller upptagna i en valutabankerna delgiven förteckning, upphävts. Utländska värdepapper må vidare försäljas till utlandet enligt generellt medgivande, vilket även gäller fast egendom i utlandet och utomlands befintligt lösöre. De generella dispensererna omfatta icke värdepapper, beträffande vilka avtalats mellan riksbanken och värdepappersinnehavaren, att försäljning ej skall ske utan riksbankens tillstånd, eller vilka — vad gäller omplaceringar i utlandet — eljest representera en direkt investering. Beträffande portföljinvesteringar från svensk sida i utlandet må nämnas, att tidigare praxis att ej tillåta utbyte av tyska obligationer annat än mot andra tyska obligationer liksom att ej medgiva byte av utländska obligationer mot utländska aktier frångåtts.

Summan av under år 1959 lämnade tillstånd till direkta investeringar i utlandet — med fördelning på dollarområdet och världen i övrigt och med beloppen för s. k. underutvecklade länder särskilt angivna — framgår av nedanstående sammanställning. Siffrorna för åren 1955—1958 lämnas till jämförelse. Belopp i miljoner kronor.

	1955	1956	1957	1958	1959
Dollarområdet	22,5	29,3	74,1	60,8	68,5
Övriga länder	114,1	106,1	117,2	110,0	288,1
Summa investeringar	136,6	135,4	191,3	170,8	356,6
Härav s. k. underutvecklade länder ..	64,7	68,4	61,5	91,8	98,2

Beloppen inkludera såväl nyteckning och ökning av aktie- och andelskapital som försträckningar och vissa längre varukrediter. Transaktionerna ha tagit formen av penningöverföringar, överföring av apportegendom eller eljest varuutförsel, disposition av utländska fordringar eller andra utländska tillgodohavanden eller — i ringa omfattning — upplåning i utlandet.

Vad beträffar de löpande betalningarna till utlandet gäller att de i det stora hela kunnat utföras utan inskränkningar och genom förmedling av de olika betalningsställena (valutabanker m. fl.) utan riksbankens förhandsprövning. De tidigare föreliggande mindre inskränkningarna vad beträffar betalningar till dollarområdet vid jämförelse med motsvarande betalningar till andra länder ha avskaffats. Sålunda har exempelvis bemyndigandet till bankerna att medgiva förskottsbetalningar vid varuimport utvidgats att gälla intill samma belopp vid betalning till dollarområdet som till andra länder (25.000 kronor).

Liksom ifråga om kapitalbetalningar ha de under året genomförda ändringarna i tillämpningsbestämmelserna beträffande de löpande betalningarna till utlandet genomgående betytt förenklingar och lättnader eller inneburit utvidgade bemyndiganden för valutabanker och andra betalningsställen. Detta har exempelvis gällt ifråga om betalningar för licensavgifter samt för fartygsfrakter. Beträffande de senare har tidigare gällande anmälnings- och redovisningsskyldighet för resa med svenskt fartyg eller befraktat utländskt fartyg, vilken berörde dollarområdet, avskaffats. Tidigare erfordrades — med visst undantag — i princip riksbankens godkännande av alla betalningar under transitoaffärer. Nya bestämmelser ha gjort det möjligt för bankerna att själva medgiva sådana betalningar på uppdrag av det förmedlande svenska företaget, därest den betalning, som sker till Sverige, erlägges i konvertibel valuta och affären avvecklas inom sex månader. Valutatilldelning för tjänste- och affärsresor är numera icke begränsad i annan mån än att beloppet skall vara skäligt med hänsyn till resans ändamål och tiden för utlandsvistelsen.

De inskränkningar i betalningsutbytet med utlandet, som gälla vid utgången av år 1959, äro sammanfattningsvis väsentligen följande.

Kapitalöverföringar till Sverige i rent placerings- eller spekulationssyfte medgivnas i princip icke. Den viktigaste härav berörda kategorien av transaktioner är för närvarande portföljförvärv från utlandets sida av svenska värdepapper. I princip lämnas ej heller tillstånd till kapitalöverföringar till utlandet av nyssnämnda slag. Härav beröras främst portföljköp av värdepapper men även placeringar på räkningar i utlandet och i fast egendom, exempelvis villafastigheter för rekreationsändamål. Erläggandet till utlandet av premier för ny liv-, livränte- och pensionsförsäkring är likaledes begrän-

sat. För direkta investeringar i dollarområdet gäller som ovan nämnts strängare prövning än eljest är fallet. Emigranter kunna erhålla upp till 75.000 kronor i samband med utresa ur Sverige. Till förhindrande av emigranternas utförande av kapital därutöver skall vid försäljning från utlandets sida av svenska värdepapper avlämnas ett affidavit, utvisande att värdepapperen icke tillhört någon som efter den 1 januari 1957 varit bosatt i Sverige.

Ifråga om löpande betalningar är turistvalutatilldelningen för resa till andra länder än Danmark, Finland, Island, Norge samt Storbritannien och the Scheduled Territories (sterlingområdet) i övrigt begränsad till 5.000 kronor per person och år (exklusive biljettkostnader). För hälsans vårdande och för studier lämnas vid behov ytterligare tilldelning. Förskottsbetalningar till utlandet prövas av riksbanken med hänsynstagande till transaktionens art; varulikvider på upp till 25.000 kronor — vid maskinköp intill 1/3 av likviden — kunna dock betalas utan riksbankens förhandsprövning.

Som allmän princip beträffande betalningsvägarna gäller att betalningarna mellan Sverige och utlandet skola ske genom förmedling av svenska valutabankers och andra betalningsställen (övriga försäljningsställen för resevaluta och i viss omfattning postverket). I stort sett kunna alla löpande betalningar och därjämte vissa slag av kapitaltransaktioner utföras under generella bemyndiganden, som lämnats av riksbanken. För betalningarna skola avlämnas valutaanmälningar i den mån beloppen överstiga 5.000 kronor — på de nordiska länderna 10.000 kronor — eller erfordras riksbankens förhandsprövning.

För betalningarna till och från de bilaterala länderna, som för närvarande äro Brasilien, Bulgarien, Polen, Rumänien, Sovjetunionen, Tjeckoslovakien, Ungern och Östtyskland, gälla särskilda föreskrifter ifråga om betalningsvägarna. Dessa äro dock icke förestavade av valutaregleringsskäl utan av handelspolitiska skäl.

Å valutastyrelsens vägnar:

Sven Jøge

Å. Lundgren

Stockholm den 2 januari 1960.